Den grooten Vocabulaer/ Engels ende Duyts:

Dat zyn ghemeyne Spraken op alderhande manieren/oock Brieven ende Obligatien te schrijven. Met eenen Dictionarium/ ende de Conjugatie.

THE GREAT VOCABVLER;

in Engliſh and Dutch:

That is to ſay common ſpeaches of all ſorts, alſo Lettres and Obligations to write. With a Dictionarie and the Conjugation.

Deſen leſten Druck/ op nieus overſien ende ghebetert/ van vele honderden grove fouten.

TOT ROTTERDAM,

By Pieter van Waesberghe, op't Steygher/ in de Swarte Kloock. Anno 1644.

a/e

The Earl of Westmorland
1856.

K. Dictionaries

~~1297 2 ... 20~~

~~1568/3882~~

1578/7113

Den grooten Vocabulaer/ Engels ende Duyts:

Dat zijn ghemeyne Spraken op alderhande manieren/ oock Brieven ende Obligatien te schrijven. Met eenen Dictionarium/ ende de Conjugatie.

THE GREAT VOCABVLER,

in English and Dutch:

That is to say common speaches of all sorts, also Lettres and Obligations to write. With a Dictionarie and the Conjugation.

Desen lesten Druck/ op nieus oversien ende ghebetert/ van vele honderden grove fouten.

TOT ROTTERDAM,

By Pieter van Waesberghe, op't Steygher/ in de Swarte Klock. Anno 1644.

BRITISH MUSEUM

Een Maeltijdt van thien Perſoonen/ te weten: Herman/ Jan/ Maeyken/ David/ Pieter/ Franſoys/ Rogier/ Tanneken/ Heyndrick ende Lucas.

A DINNER OF ten Perſons, namely: Hermes, John, Mary, David, Peter, Francis, Roger, Anne, Henry and Luke.

Herman.

GOdt gheve u goeden dagh Jan.

J. Ende u alſoo Herman/ goeden dagh gheve u Godt.

H. Hoe vaert ghy?

J. Ick vare wel/ Godt danck/ tot uwen ghebode. Ende ghy Herman/ hoe iſt met u/ wel?

H. Ick vare oock wel: hoe vaert u Vader ende uwe Moeder?

J. Sy varen wel/ Godt lof.

H. Wat maeckt ghy ſoo vroegh op?

J. Iſt niet tijt op te zijne?

H. Vaſt ghy noch? en hebt ghy niet ontbeten?

Hermes.

GOd give you good morrow John.

J. And you alſo Hermes, good morrow give you God.

H. How do you?

J. I am well, I thanke God, at your commendement. And you Hermes, how is it with you, well?

H. I am alſo well: how doth your Father and your Mother?

J. They are well, thankes be to God.

H. What do you ſo earlie vp?

J. It is not tyme to be vp?

H. Are you yet faſting? have you not broken your faſt?

Dupts.	Engliſh.
J. Neen ick noch niet/	J. No not yet,
het is noch te vroegh.	it is yet to earlie.
Ende ghy/	And you,
hebdy ontbeten?	have you broken your faſt?
H. Ja ick/ober een ure/	H. Yea, an hower agoe,
ſoude ick ſoo lange vaſten:	ſhould I faſt ſo long:
van waer komt ghy?	from whence come you?
J. Van waer ick kome?	J. From whence I come?
ick kome van der ſcholen/	I come from the ſchoole,
van der kercken/	from the church,
ende van der marct.	and from the market.
H. Waer gaet ghy?	H. Whither go you?
J. Ick ga t'huys.	J. I go home.
H. Wat ure iſt?	H. What a clock is it?
J. Het is by	J. It is almoſt
den twaelf uren.	twelve a clock.
H. Iſt al ſoo laet?	H. Is it ſo late?
J. Ick moet gaen:	J. I muſt go hence:
ick ſal beleeven zijn	I ſhall be ſhent
van mijn Moeder:	of my Mother:
te Gode Herman.	God be with you Hermes.
H. Hebdy	H. Have you
ſoo grooten haeſte?	ſo great haſt?
en heeft ons Meeſter	hath not our Maiſter
na my niet gevraeght?	aſked for mee?
J. Je en hebt niet gehoort/	J. I have not heard him,
ick en mach niet	I can tarrie
langher toeven.	no longer.
Adieu/ick ga.	Farewell, I go.
H. Gaet/	H. Go your way,
Godt gheleyde u.	God guyde you.
J. Godt gheve u	J. God give you
goeden avont	good even
mijn Moeder/	my Mother,

ende

Duyts.	Engliſh.
ende al 't gheſelſchap?	and all the companie.
M. Jan/	M. John,
van waer komt ghy?	from whence come you?
waer hebt ghy	where have you
ſoo lange gebeydt?	tarried ſo long?
waerom komdy ſoo laet/	wherfore come you ſo late,
iſt wel gedaen?	is it well done?
Ick hadde u bevolen	I bad you
te komen	to come
te vier uren/	at foure of the clock,
het is nu	it is now
by den ſeſſen:	neere ſix:
ſeght my nu	tell me now
waer ghy gheweeſt hebt/	where you have beene,
want ghy hebt lange	for you have beene long
uyt der ſcholen geweeſt/	out of the ſchoole,
dat weet ick wel/	that know I well,
ick ſal 't uwen	I will tell
Meeſter ſeggen.	your Maiſter.
J. Behoudens u gratie/	J. Pardon me,
ick kome nu terſtont	I come even now
van der ſcholen/	from the ſchoole
ick en wiſte niet	I knew not
dattet ſoo laet was/	that it was ſo late,
ick en hebbe	I have tarried
nerghens ghebeyt/	no where,
ghy moghet doen	you may cauſe one to
onſen Meeſter vraghen	aſke our Maiſter.
of 't alſoo niet en is.	if it be not ſo.
M. Dat ſal ick doen:	M. That wil I do:
ick ſal de waerheyt weten.	I will know the trueth.
Nu gaet/	Go now,
deckt de tafel/	cover the table,
ende haeſt u ſeer.	and haſt you quicklie.

Duyts.	English.
I. Wel Moeder/	I. Well Mother,
ick sal't doen/	I wil do it,
waer is d'ammelaken?	where is the table cloth?
M. D'ammelaken is	M. The table cloth is
daer binnen	there within
op't tresoor/	vpon the cupboard,
set het zout eerst/	set on the salt first,
kondy dat	can you not
niet onthouden?	remember that?
ick heb't u geseyt	I have told you it
meer dan twintigh reysen:	more then twentie times:
ghy leert niet/	you learne nothing,
het is groote schande.	it is great shame.
Gaet halen telioren/	Go fetch trenchers,
kroesen ende servietten.	cups and napkins.
I. Wel mijn Moeder/	I. Well Mother,
waer zijnse?	where be they?
M. Ghy en kondt	M. You can
niet vinden:	finde nothing:
daer zijnse/	there they be,
ist niet wel ghesocht?	is it not well sought?
gaet halen broot.	go fetch bread.
I. Wel/gheeft my ghelt/	I. Well give me money,
voor hoe veel	for how much
sal ick brenghen?	shall I bring?
M. Brenghes	M. Bring for
voor twee stuyvers/	two stivers,
voor eenen stuyver wit/	for one stiver of white,
eñ voor een stuyver bruyn/	and for one stiver of broune
half een half ander/	half one half another,
ende brenghet	and bring
al nieu backen.	all new-baken.
I. Wel ick ga.	I. Well I go
Siet hier is broot Moeder	See here is bread Mother.

M. Ghy

Dupts.	Engliſh.
M. Ghy hebt wel gedaen/	M. You have done well,
gaet nu	go now
hout halen	and fetch wood,
om vyer te maken:	for to make a fyre:
gaet wetten de meſſen/	go whet the knives,
giet water	put water
in't lavoor/	into the laver,
ende hangt daer	and hang there
een witte dwale/	a white towel,
doet het vyer bernen/	make the fyre burne,
u Vader komt/	your Father cometh,
ende David u Neve	and David your Coſen
komt met hem:	cometh with him:
Gaet hunlieden teghen/	Go meete them,
doet u bonnette af/	put of your cap,
ende neyght eerlick.	and make a leg handſomlie.
I. Wel mijn Moeder/	I. Well Mother,
ick ga.	I go.
Weeſt welekom	You be welcome
mijn Vader/	my Father,
ende u ghеſelſchap.	and your companie.
D. Pieter is dat u	D. Peter is that your
ſone?	ſonne?
P. Jaet/het is mijn ſone.	P. Yea, it is my ſonne.
D. Tis een ſchoon kindt/	D. It is a goodlie child,
Godt laet hem altijt	God let him alwayes
in deughden vroſpereren.	proſper in vertue.
P. Ick dancke u Neve.	P. I thanke yon Coſen.
D. En gaet hy niet	D. Doth hee not go
ter ſcholen?	to ſchoole?
P. Ja hy/hy leert	P. Yes, hee learneth
Franſoys ſpreken.	to ſpeake French.
D. Doet hy?	D. Doth hee?
het is ſeer wel gedaen.	it is very wel done.

Duyts:	Engliſh.
Jan/kondy wel	John,can you well
Franſoys ſpreken?	ſpeake French?
J. Niet ſeer wel Neve/	J. Not very well Coſen,
maer ick leert.	but I learne.
D. Waer gaedy	D. Where go you
ter ſcholen?	to ſchoole?
J. In de	J. In the
Lombaert-ſtrate.	Lumbard-ſtreet.
D. Hebdy	D. Have you gone
langhe ter ſcholen gegaen?	long to ſchoole?
J. Ontrent een half jaer.	J. About half a yeare.
D. Leerdy oock ſchrijven?	D. Learne you alſo to write?
J. Ja ick Neve.	J. Yea Coſen.
D. Dat is wel ghedaen/	D. That is well done,
leert altoos wel.	learne alwayes well.
J. Wel Neve/	J. Well Coſen,
believet Godt.	if it pleaſe God.
M. Neve weeſt welkom.	M. Coſen you be welcome,
D. Ick danckie u Nichte.	D. I thanke you Neece.
M. Neve wildy	M. Coſen will you
daer blijven/	abide there,
waeromme	wherfore
en kondy niet binnen?	come you not in?
komt u warmen/	come warme you.
dan ſullen wy gaen eten.	then will we go eate.
D. Meyndy	D. Thinke you
dat ick koude hebbe?	that I have colde?
het ſou groote	it ſhould be great
ſchande zijn.	ſhame.
M. Neve hoe iſt met u?	M. Coſen how is it with (you?
D. Wel/Godt danck.	D. Well, I thank God.
M. Waer is mijn Nichte/	M. Where is my Neece,
waerom en hebdy mijn	wherefore have you not
Nichte niet mede gebracht	brought my Neece with you

D. Sy

Dupts.	Engliſh.
D. Sy is al ſieck.	D. Shee is ſicke.
H. Iſt waer/	F. Is it true,
is ſy ſieck/	is ſhee ſicke,
wat ſieckten heeft ſy?	what ſicknes hath ſhee?
D. Sy heeft de koortſe.	D. Shee hath the ague.
M. Heeft ſy die	M. Hath ſhee
lange gheſadt?	had it long?
D. Ontrent acht dagheu.	D. About eight dayes.
M. Dat en wiſt ick niet/	M. That knew I not,
ick ſalſe gaen beſoecken	I wil go ſee her
morgheu believet Godt.	to morrow if it pleaſe God.
Franſoys	Francis
brengt een ſtoel	bring a chaire
voor u Neve.	for your Coſen.
Neve/	Coſen,
komt by den vyere.	come by the fyre.
Franſoys gaet daer voren/	Francis go you before,
een klopt daer/	one knocketh there,
beſiet wie daer is:	looke who is there:
het ſal Rogier zijn/	it ſhall be Roger,
dat weet ick wel.	that know I well.
F. Wel Moeder/ick ga.	F. Well Mother, I go.
Wie is daer voren?	Who is there before?
R. Het is vriendt/	R. It is a freind,
doet de deure open.	open the doore.
F. Zijdy daer Rogier?	F. Be you there Roger?
R. Ja ick ben hier/	R. Yea I am here,
is u Vader t'huys?	is your Father at home?
F. Ja hy ende	F. Yea, and
mijn Moeder oock:	my Mother alſo:
komt binnen/	come in,
ick ſal mijn Vader ſeggen	I wil tell my Father
dat ghy gekomen zijt.	that you be come.
P. Franſoys/	P. Francis,

Dupts.	Engliſh.
maket al gereedt	make all readie
om te gaen eten.	for to go eate.
F. Vader/	F. Father,
het is al gereedt/	it is all readie,
ghy meught gaen eten/	you may go eate,
alſt u belieft.	when it pleaſeth you.
P. Wel/ick komme	P. Well, I come
terſtont:	preſently:
roept de kinderen.	call the children.
F. Wel mijn Vader.	F. Well my Father.
Jan/waer zijdy?	Iohn, where be you?
ghy ſoudt komen eten/	come eate,
waer blijfdy/	where tarrye you,
wat maeckt ghy daer?	what do you there?
I. Wat ſoude ick maken/	I. What ſhould I do,
ick heb hier wat te doen.	I have ſomwhat here to do.
F. Weet ghy niet	F. Know you not
datmen gaet eten?	that wee go to eate?
komt ſeggben	come ſay
de Benedictie.	the Bleſſing.
I. Wel/ick komme.	I. Well, I come.
P. Jan/waerom	P. Iohn, wherefore
en komdy niet/	come you not,
moetmen u roepen?	muſt one call you?
brengt hier ſtoelen.	bring hither ſtooles.
M. Pieter	M. Peter
laet ons gaen ſitten/	let vs go ſit,
het is tijdt.	it is tyme.
P. Wel ic benst te vreden.	P. Well, I am content.
M. David/ſit daer in.	M. David, ſit you in there,
D. Ick en belgs u niet/	D. I, by your leave,
dat en ſal ick niet doen/	that will I not do,
laet Pieter daer ſitten/	let Peter ſit there,
dat bidde ick u.	I pray you.

M. Pie-

Dupts.	Engliſh.
M. Pieter en is niet	M. Peter is not
ghewent daer te ſitten/	wont to ſit there,
hy ſal hier ſitten/	hee ſhall ſit here,
het is ſyn plaetſe.	it is his place.
Jan/ſegt	John, ſay
de Benedictie.	the Bleſſing
J. Wel mijn Moeder:	J. Well my Mother:
Godt ſeghene u	God bleſſe you
mijn Vader/	my Father,
mijn Moeder/	my Mother,
ende al u ghеſelſchap.	and al your companie.
M. Franſoys/	M. Francis,
brengt ons t'eten/	bring vs to eate,
brengt het ſalaet	bring the ſalad,
ende 't ghеſouten vleeſch/	and the ſalted fleſh,
ſchenckt ons	fill vs
te drincken/	to drinke,
ſchenckt uwen Neve/	fill for your Coſen,
ende voort alomme.	and then round about.
Franſoys/ſit by ons.	Francis, ſit by vs.
Jan/gaet halen pottagie	John, go fetch potage
voor uwen Broeder/	for your Brother,
ende doet	and let
d'ander ghereedt maken/	t'other be made ready,
loopt ſeere.	runne apace.
J. Broeder/	J. Brother,
houdt u pottagie:	take your potage:
hebdys te vele?	have you to much?
F. Ja/ick hebs te vele.	F. Yea, I have to much.
J. Eet niet al/	J. Eate it not all,
laet het ghene dat ghy	leave that which
te veel hebben ſult.	you ſhall have to much.
P. Waerom	P. Wherfore
en eet ghy	eate you not

uwe

Dupts.	Engliſh.
uwe pottagie niet	your potage
dewijle ſy heet is?	whyle it is hot?
F. Sy is noch te heet.	F. It is yet to hot.
M. Jan/	M. John,
brengt hier broot/	bring here bread,
Rogier en heeft	Roger hath
gheen broot:	no bread:
haelt een telliore/	go fetch a trencher,
ende brengt hier moſtaert.	and bring here muſtard.
P. Gheeft my	P. Give me
den bier-pot.	the beere-pot.
R. Houdt daer/	R. Holde there,
houdtem wel.	holde him well.
P. Laetem gaen/	P. Let him go,
ick houdem wel.	I hold him well.
M. Pieter/	M. Peter,
en drinckt niet	drinke not
na uwe pottagie/	after your potage,
want het is ongheſont:	for it is vnwholſome;
eet eerſt een luttel/	eate firſt a little,
eer ghy drinckt.	before you drinke.
Pieter ſnijdt my vleeſch/	Peter cut me fleſh,
ſnijdt my oock broot.	cut me alſo bread.
Snijdt	Cut
Franſoys t'eten.	Francis to eate,
hy en heeft niet t'eten.	he hath nothing to eate.
P. Moet ick	P. Muſt I
hem dienen/	ſerve him,
kan hy niet	can hee not
hem ſelven dienen?	ſerve him ſelf?
Snijdt ſelve/	Cut your ſelf,
ghy zijt groot ghenoegh/	you be great enough,
helpt u ſelven/	help your ſelf,
want ick en ſal	for I will

Dutch.	English.
u niet dienen/	not ſerve you,
ick en diene niemant/	I ſerve no bodie,
dan my ſelven.	but my ſelf.
M. Gheeft hem t'eten/	M. Give him to eate,
want hy ſchaemt hem/	for hee is aſhamed,
hy en derf niet eten/	hee dares not eate,
dat ſie ick wel.	that ſee I well.
P. Wel/houdt daer/	P. Well, hold there,
brengt hier wat anders.	bring here ſomwhat els.
I. Ten is noch	I. It is not
niet ghereedt.	yet readie.
M. Beſiet	M. Looke
of de paſteyen	if the paſtyes
ende de taerten	and the tartes
ghebracht zijn.	be brought.
Gaet halen 't ghebraedt/	Go fetch the roſt meat,
ende ſchinckt hier wijn/	and fill here wine,
ſchinckt voor uwē Vader/	fill for your Father,
ſchinckt al vol:	fill it full:
en ſchinckt niet ſoo vol/	fill not ſo full,
en ſiet ghy niet	ſee you not
wat ghy doet?	what you doe?
ghy ſtort.	you ſpill.
Rogier en heeft	Roger hath
gheenen wijn/	no wine,
en ſiedy dat niet?	ſee you not that?
I. Maeckt daer plaetſe	I. Make place there
om de ſchotelen te ſetten.	to ſet downe the platters.
M. Nu zijt t'ſamen	M. Now I bid you
alle wellekome.	all welcome.
T. Hier is wel	A. Here is well
waer mede/	where with,
ghy hebt te veel	ye have done
koſten ghedaen.	too much coſt.

M. Ick

Dupts.	Engliſh.
M. Ick en hebbe ſeker	M. I have not truelie,
het is my leedt	I am ſorye
datter niet meer en is:	that there is no more:
maer ghy moet	but you muſt
patientie hebben.	have patience.
A. Tis seker	A. It is truelie
wel gheſeyt.	well ſaid.
M. Pieter ontgint	M. Peter carve vp
de ſchouder:	the ſhoulder:
brengt hier radyſen/	bring hither radiſhes,
caroten/	carrots,
ende kappers:	and capers:
dient Davids	give David
van dien haſe/	of that hare,
ende van die conynen:	and of the connyes,
ontgint de patrijſen/	carve vp the patridges,
ghy en dient ons niet:	you ſerve vs not:
maeckt alle goede chiere/	make all good cheere,
ick bids u.	I pray you.
K. Hier is wel	K. Here is well
om goede ciere	to make
te maken.	good cheere with.
P. Jan ſchinckt ons	P. John, fill vs
te drincken.	to drinke.
J. Hier en is	J. Here is
gheenen wijn meer.	no more wine.
P. Gaet anderen halen.	P. Go fetch more.
Wat dunckt u	How thinke you of
van deſen wijn?	this wine?
D. My dunckt	D. Mee thinkes
dat hy goet is.	that it is good.
P. Willen wy	P. Will wee
doen brenghen	cauſe to bring
van den ſelven?	of the ſame?

Dupts.	Engliſh.
D. Alſoo 't u belieft.	D. Even as pleaſeth you.
J. Waer ſal icken	I. Where ſhall I
gaen halen?	go fetch it?
P. Daer ghy deſen	P. There where you
ghehaelt hebt:	fetched this:
of haeltem op	or go fetch it
de maret/	on the market,
in de witte Lelie/	at the white Lilye,
of daer ghy wilt.	or where you will.
J. Hoe vele	I. How much
ſal ickis brenghen?	ſhall I bring?
P. Brenghes twee pinten	P. Bring two pints
of drie potten:	or three potts:
gaet ras/	go apace,
ende komt haeſt weder.	and come quicklie againe.
J. Ick ſal altoos loopen	J. I will run all the way
Vader.	Father.
M. Franſoys/ſtaet nu op	M. Francis, riſe now
ende dient ter tafelen/	and ſerve the table,
beſiet	ſee
ofter niet en ghebreeckt:	if there lacke nothing:
wildy noch	will you yet
t'eten hebben?	have more meate?
ſeggher ſtoutelijck.	ſpeake boldlie.
F. Neen ick Moeder/	F. No Mother,
ick hebbe genoeg gegeten/	I have eaten enough,
God ſy des ghelooft.	God be prayſed.
M. Drinckt nu dan:	M. Drinke now then:
iſſer bier	is there any beere
in uwen pot?	in your pot?
F. Jaet Moeder/	F. Yea Mother,
daer is genoegh in.	there is enough in.
M. Iſſer niet in/	M. If there be none in,
gaet halen.	go fetch ſome.

Dupts.	Engliſh.
A. Kloptmen niet aen de deure? gaet beſiet het.	A. Doth not ſome body knock at the dore? go looke.
F. Is daer yemandt?	F. Is there any body?
H. Jae't doet open: ick hebbe hier gheweeſt meer dan een half ure.	H. Yea put open: I have beene here more then half an hower.
F. Wat belieft u?	F. What is your pleaſure?
H. Goeden avont vrient: is de Meeſter t'huys?	H. Good even my freind: is your Maiſter at home?
F. Ja hy/waerom/ wildy hem ſpreken?	F. Yea, wherfore, would you ſpeake with him?
H. Ja ick/waer is hy?	H. Yea, where is he?
F. Hy ſit ter tafelen: belieft u wat? ick ſal de bootſchap wel doen: wie ſal ick ſeggben die na hem vraeght?	F. He is ſet at the table: would you any thing with him? I will well do your meſſage: who ſhall I ſay that aſketh for him?
H. Ick moet hem ſelve ſpreken. Seght hem/dat ick ben ſijn Ooms dienaer/ of ſeght hem/ dat ick kome van ſynen Oom.	H. I muſt ſpeake with him my ſelf. Tel him, that I am his Vncles ſervant, or tell him, that I come from his Vncle.
F. Wel/ ick ſal't hem gaen ſeggben/ beydt hier een luttel. Vader/ hier is een man die u ſpreken wil.	F. Well, I will go tell it him, tarrie here a little. Father, here is a man that would ſpeake with you.
P. Wat man iſt?	P. What man is it?

Duytsch.

I. Ick en kenne hem niet Vader:
hy segt dat hy komt van mijnen Oom.
P. Vraeght hem wat hem belieft.
I. Hy segt dat hy u spreken moet.
P. Wel/ doet hem binnen komen.
F. Mijn vrient/ komt in.
H. Wie is daer binnen/ isser veel volcx?
I. Neen/ drie of vier.
H. God segghen alle't ghesel schap.
P. Segt Heyndrick/ drinckt eer ghy gaet.
H. Ick en heb geen dorst/ ick bedancke u.
F. Segt/ ghy moet eens drincken.
H. Ick moet gaen.
M. Is Jan noch niet komen?
waer toeft hy soo langhe?
F. Hy komt.
P. Jan/ hoe komet dat ghy soo langhe toeft?
I. Ick en mocht niet eer komen Vader.
daer was veel volcx/

English.

I. I know him not Father:
hee sayd that hee comes from my Vncle.
P. Aske him what is his pleasure.
I. Hee sayd that hee must speake with you.
P. Well, let him come in.
F. My freind, come in.
H. Who is there within. is there many folkes?
I. No, three or foure.
H. God blesse all the companie.
P. Tarrie Henry, drinke before you go.
H. I have no thirst, I thanke you.
F. Tary, you must drinke once.
H. I must go.
M. Is Iohn not come yet? where tarieth hee so long?
F. Hee cometh.
P. Iohn how chaunceth that you tary so long?
I. I could not come sooner Father, there were many folke;

Dupts.	English.
ick hebbe altoos	I have runne
geloopen.	all the way
M. Wel/	M. Well,
ſchenckt hier Wijn.	fill wine here.
P. David/proeft	P. David, proove
of hy goet is.	if hee be good.
D. Dat ſal ick doen/	D. That ſhall I doe,
ſchenckt my daer inne:	fill mee there in:
den anderen was beter.	the other was better.
R. Hy en was niet/	R. It was not,
deſen is beter	this is better
na mijn verſtant.	in my judgment.
M. Tanneken/ghy en	M. Anne, you make
maeckt geen goede tiere:	no good cheere:
hoe komet	how chaunceth
dat ghy niet en ſeght?	that you ſay nothing?
A. Wat ſoude ick ſeggen?	A. What ſhould I ſay?
het is beter	it is better
te ſwijghen/	to keepe ſilence
dan quaet te ſpreken:	then to ſpeake evill:
ick en kan niet wel	I cannot well
Franſoys ſpreken/	ſpeake French,
daerom	therefore
ſwijghe ick.	hold I my peace.
M. Wat ſeghdy?	M. What ſay you?
ghy ſpreeckt ſoo wel	you ſpeake ſo well
als ick doe/	as I doe,
ende beter oock.	and better too.
A. Ick en doe/	A. I do not,
dat ſoude ick wel willen/	that would I well,
ende dattet my	and that it
gheloſt hadde	had coſt mee
twintigh guldens.	twentie gilders.
M. David/	M. David,

ghy

Duyts.	English.
ghy en eet niet/	you eate not,
snijdt my daer af:	cut mee of that:
dat is te seer ghesoden/	that is sodden to much,
ende dit is	and this is
te luttel ghebraden/	rosted to little,
ist niet?	is it not?
D. Dat dunckt my oock.	D. Me thinkes so too.
A. Rogier/	A. Roger,
leent my u mes:	lend me your knife:
ick bidde u.	I pray you.
R. Nemet/	R. Take it,
maer ghevet my weder	but give it me againe
als ghy ghegeten hebt.	when you have eaten.
A. En ghebe ick't	A. If I give it
u niet weder/	not you againe,
en leent my niet meer.	lend it me no more.
R. Neen ick seker.	R. No indeed.
A. Tis een goet mes/	A. It is a good knife;
hoe veel heeftet	how much hath it
u ghekost?	cost you?
R. Het heeft my ghekost	R. It hath cost mee
ses stuyvers.	six pence.
A. Het is goeden koop:	H. It is good cheape:
latet my hebben	let me have it
voor dien prijs/	for that price,
ick sal u gheit	I will give you
weder geven.	your mony againe.
R. Ick bens te weden.	R. I am content.
M. Rogier/	M. Roger,
ghy en eet niet/	you eate nothing,
my dunckt	me thinkes
dat ghy schaemdy u?	that you are ashamed:
helpt u selven/	helpe your self,
schaemdy u?	are you ashamed?

Duyts.

R. En eet ick niet wel?
ick eet meer
dan yemant
die ter tafelen is.
M. Ghy en doet niet.
A. Ghy en eet
zelve niet.
M. Ick heb
altoos wel ghegeten.
P. Laet ons doet drincken/
ist dat wy hebben
qualijck t'eten.
A. Wat seghdy?
is hier niet
wel t'eten?
hier is
genoegh t'eten
voor twintigh personen/
ghy hebt ghedaen
te grooten cost.
P. Ick en doe niet:
nu ick drincke u/
ende ick bidde u
voor alle 't ghesellschap/
ende in den eersten
voor uwen
naesten ghebuer:
sultdy my bescheyt doen?
A. Ja ic/met goeder herts
indien dat God belieft.
Nu drinckt:
ghy en hebbes niet
met ghedroncken/
ick salt u wach eens

English.

R. Doe I not eate well?
I eate more
then any man
that is at the table.
M. That doe you not.
A. You eate nothing
your self.
M. I have eaten
very well.
P. Let vs drinke well,
if that wee have
little to eate.
A. What say you?
is there not here
well to eate?
there is here
enough to eate
for twentie persons,
you have done
too much cost.
P. I have not:
now I drinke to you,
and I pray you
for all the companie,
and first
for your
next neighbour:
will you pledge me?
A. Yea, with a good heart,
if it please God.
Now drinke:
you have not
drunke it out,
I shall fill it you

vol

Duyts.

vol schencken.
P. Waerom
soudy dat doen?
en heb ick's niet
upt gedroncken?
hoe veel schilt?
ick salt upt drincken.
Siet daer/
nu ist upt/
doet my beschept:
ghy en soeckt niet
dan my te bedriegen.
T. Ic en soude niet mogen
dit upt drincken/
ick hebs te veel.
P. Wat sou u gebreken?
ick hebt wel
upt-gedroncken.
T. Ghy en hadde's niet
alsoo veel als ick/
uwen kroes
en was niet vol.
P. Hy was emmers.
T. Hy en was/
P. Tis waer/
maer mijnen kroes
is meerder
dan den uwen.
T. Wel/laet ons mangelen
P. Ick ben te vreden/
geeft my den uwen.
T. Ick en sal/
ick houde my
aen den mijnen/

English.

full againe.
P. Wherefore
should you do that?
have I not
drunke it out?
how much lacked it?
I shall drinke it out.
Looke there,
now is it out,
pledge me now:
you seeke nothing
but to begnyle mee.
A. I should not be able
to drinke this out,
I have too much.
P. What should lacke you?
I have well
drunke it out.
A. You had not
so much as I,
your goblet
was not full.
P. But it was.
A. It was not.
P. It is true,
but my goblet
is greater
then yours.
A. Well let vs change.
P. I am content,
give me yours.
A. No indeed,
I keepe
myne owne,

behaert dat ghy hebt.
P. Dzinckt dan.
A. Wel/terstont:
siet nu oft niet
al upt en is.
M. Ja/waerom
doet ghy u
alsoo bidden?
wien hebdy
ghebzacht?
bzenght my eens:
zijdy gram op my?
A. Waerom soude ick
op u gram zijn?
M. Om dat ghy't
my niet en bzenght.
A. Ick hebt u gebzacht.
M. Ick en hebs niet ghe-
hoort / 't is ghenoegh van
dzincken/wy moeten
oock eten:
ick hebbe
grooten honger:
snijdt my daer
een stuck vleesch.
A. Hebdy gheen handen?
M. Ja ick maer
ick en kan niet
wel geraken
aende schotel.
P. Wel / ick sal u dienen:
hebdys ghenoegh?
M. Ick en hebbe noch niet.
P. Houdt daer

keepe that which you have.
P. Drinke then.
A. Well by and by:
looke now if it
be not cleane out.
M. Yea, wherfore
must you be
so much prayed?
to whom have you
drunken?
drinke to me once:
be you angry with mee?
A. Wherefore should I
be angry with you?
M. Because you
drinke not to me.
A. I have drunken to you.
M. I have not heard it,
it is enough of
drinking wee must
eate also;
I have
great hunger:
cut me there
a peece of flesh.
A. Have you no handes?
M. Yea, but
I can not
well reache
to the platter.
P. Well, I will serve you:
have you enough?
M. I have yet nothing.
P. Hold there,

Dupts.	Englisch.
hebdy's	have you
nu ghenoegh?	enough now?
M. Besiet	M. Looke
wat hy my geeft:	what hee gives me:
wat mach dat helpen?	what may that helpe?
houdet voor u/	keepe it for you,
ende etet ghy selve.	and eate it your selfe.
Rogier/snijdt my	Roger cut me
van de schouder.	of that shouldrr.
R. Wel neemt daer.	R. Well hold there.
M. Ick danckе u.	M. I thanke you.
P. Jan/brenght broodt/	P. Iohn, bring bread,
ende schenckt wijn/	and fill wine.
schenckt allomme.	fill round about.
M. Een klopt	M. One knocketh
daer voren/	there before.
en hoordy niet Jan?	heare you not Iohn?
I. Ick gae Moeder:	I. I go Mother:
het is Lucas/	it is Luke.
Andries knape.	Andrewes servant.
M. Wat wilt	M. What will
hy my hebben?	hee have with mee?
I. Hy brenght wat.	I. Hee bringeth some what.
M. Doet hy?	M. Doth hee?
doet hem binnen komen.	let him come in.
I. Lucas gaet binnen.	I. Luke go in.
L. Godt segghen	L. God blesse
't ghesel schap.	the companye.
P. Lucas zijdy daer?	P. Be you there Luke?
L. Ja ick Pieter.	L. Yea Peter,
P. Wat seghdy nieus?	P. What newes tell you vs?
L. Niet veel	L. Not much
Pieter.	Peter.
P. Hoe vaert u Meester?	P. How doth your Maister?

Duyts.

L. Hy vaert wel Pieter:
hy doet u goeden
nacht seggheu/
hy gebiedt hem
in u goede gratie/
ende sendt u dit/
u biddende dat ghy't
ontfangen wilt
met goeder herten/
ende en wilt niet
alleen ontfangen
dese kleyne gifte/
maer ooch
synen goeden wille:
want hy sendet u
in teecken van liefde:
daerom willet
in danckie ontfangen.
P. Ghy sult uwen Meester bedancken/
ende sult hem seggheu/
dat ick't verdienen sal/
beliefvet Godt.
L. Wel Pieter.
P. Schenckt Lucas
te drincken/
ende licht hem upt.
L. Goeden avont
Pieter/
ende u ghesellschap.
P. Goeden avont Lucas/
hebdy gedroncken?
L. Ja ick Pieter.
M. Jan/

English.

L. Hee doth well Peter:
hee biddeth you
good night,
hee hath him recommended
to your good grace,
and doth send you this,
praying you that you
wil receive it
with a good heart,
and wil not
alone receive
the small guift,
but also
his good will:
for hee sendeth it you
as a token of love:
therefore vouchsafe to
receive it in good worth.
P. You shall thanke
your Maister,
and shall tell him,
that I will deserve it,
if it please God.
L. Well Peter,
P. Fill Luke
to drinke
and light him forth.
L. Good evening
Peter,
and your companie.
P. Good evening Luke,
have you drunke?
L. Yea Peter.
M. Iohn.

Duyts.

ſnupt de keerſſe:
beſiet oft d'ander
gereedt is:
doet dit al weegh/
ende brenght wat anders:
brenght ſchoon tellioren/
ende brenght ons 't frupt/
met den kaeſe.
F. Tis hier al Vader.
P. Neemt die ſchotel weegh
T. David brenghet
my eens.
D. Dat ſal ick
gheerne doen:
ick brenght u
met goeder herten.
T. Wel moet u bekomen/
ick wachts gheerne/
ende ic ſal u beſchept doen.
D. Rogier / en weet ghy
niet nieuws?
R. Neen ick ſeker/
ick en weet niet
dan goedt.
D. Spreeckt men niet
van den peys?
R. Ick en weet
van gheenen peys
te ſpreken/
ick gheloove dat den peys
noch verre te ſoecken is.
D. Hebdy niet
hooren ſeggen/
hoe de Koningh

English.

ſnuffe the candle:
looke if the other
be readie:
take all this away,
and bring ſome thing els:
bring cleane trenchers,
and bring vs the fruit
with the cheeſe.
F. It is here Father.
P. Take away the platter.
A. David drinke
to me once.
D. I ſhall
do it willingly:
I drinke to you
with a good heart.
A. Much good do it you,
I wil pledge you gladly,
and ſhall do you good rea-
D. Roger, know you (ſon.
no newes?
R. No truely,
I know nothing
but good.
D. Is there no talke
of peace?
R. I know not
to ſpeake
of any peace,
I beleeve that the peace
is yet farre to ſeeke.
D. Have you not
heard ſay
how the King.

Duyts.

van Vranckrijck
den strijt verloren heeft
teghen de Spangiaerden?
R. Dat heb ick wel
hooren seghghen/
maer men lieght soo vele/
datmen niet en weet
watmen ghelooven sal:
men sept veel wonders/
maer Godt weet alleen
watter gheschieden sal.
D. Ghy seght waer
R. Waer't dat wy wilden
met hem pays maken/
d'oorloghe
en soude niet
lange duren.
D. Dat is seker waer.
P. Jan doet dit al weghj/
ende komt seghghen
de gratie.
I. Ick komme mijn Vader.

De tali convivio. &c.

Wel moet u bekomen
mijn Vader/ mijn Moeder
ende al het ghesellschap.
P. Laet ons drincken
na de gratie.
R. Dat is wel gesecht/
maer wy moeten oock
de tweede gratie seggen.
Pieter/hoe veel wijns
hebben wy gehadt/
wy willen

English.

of France
hath lost a battaile
against the Spanyards?
R. I have well
heard of it,
but they say so much,
that one cannot tell
what to beleeve:
they say great wonders,
but God knoweth only
what shall happen.
D. You say true.
R. If that wee would
make peace with him,
the warre
should not
continue long.
D. That is true indeed.
P. Iohn take away all this,
and come say
the grace.
I. I come Father.

De tali convivio, &c.

Much good do it you
my Father, my Mother,
and all the companie.
P. Let vs drinke
after the grace.
R. That is well sayd,
but wee must also say
the second grace.
Peter, how much wine
have wee had.
wee will

den

Duyts.	English.
den wijn betalen.	pay for the wine.
P. Ghy en sult niet seker	P. Yee shall not truelie,
ghy en sult niet gheven/	yee shall give nothing,
eens voor al:	once for all:
heb ick de middel ghehadt	if I have had the power
u t'eten te geven/	to give you to eate,
ick salse oock wel hebben	I shall have it also
om u te drincken te geven.	to give you to drinke.
R. Wat soude dat zijn?	R. What should that be?
den wijn is nu diere.	the wine is now deare.
P. Ghy hoort	P. Ye heare
wat ick segghe.	what I say.
D. Wel dan/	D. Weil then,
wy dancken u/	wee thanke you,
het staet ons	wee must
te verdienen.	deserve it.
M. Tis al verdient.	M. It is all deserved.
P. Ick dancke u ooc	P. I thanke you also
dat ghy gekomen zijt.	that you are come.
Fransops/brenght	Francis bring
eenen mutsaert/	a fagot,
ende maeckt goet vyer/	and make a good fyre,
om ons te wermen.	for to warme vs.
F. T'vyer is ontsteken	F. The fyre is kindled
mijn Vader.	my Father.
D. Wy en hebben	D. Wee have
gheen koude/	no cold,
wy willen henen gaen/	wee will go hence,
want het is tijt.	for it is time.
M. Wat haest	M. What haste
hebdy?	have you?
T. Het is wel	A. It is well
thien uren.	ten a clock.
M. Ten is noch niet.	M. It is not yet.

Duyts.

R. Tis immers.
M. Jan/haelt
de lanteerne.
D. Wy en willen
de lanteerne niet hebben/
het is klaer weder/
ten is gheen noot.
H. Godt ghebe u
goeden nacht.
P. Ende u oock/
te Gode bevele ick u.

English.

R. It is for all that.
M. Iohn, go fetch
the lanthorne.
D. Wee will not
have the lanthorne,
it is faire weather,
it is no need.
H. God give you
good night.
P. And you alſo:
I commit you to God.

Het II. Capittel.

Om te leeren koopen ende verkoopen.

Lijnken/Grietke/Daniel.

Lijnken.

GOdt ghebe u
goeden dagh
ghebader/
ende u gheſelſchap.
G. Ende u alſoo
ghebader.
L. Wat maecktt ghy
hier ſoo vroegh
in de koude?
hebt ghy langhe
hier gheweeſt?
G. Ontrent een ure.
L. Hebdy veel verkocht
van deſen daghe?
G. Wat ſoude ick
hebben alreede verkocht?

The II. Chapter.

For to learne to buy and ſell.

Katherin, Margaret, Daniel.

Katherin.

GOd give you
good day
goſſip,
and your companie.
M. And you alſo
goſſip.
K. What do you here
ſo carlie in the
colde?
have you
beene here long?
M. About an howre.
K. Have you ſold much
to day?
M. What ſhould I
have already ſold?

ick

Dutch.	English.
ick en hebbe noch gheen	I have not yet
hant-gift ontfangen.	taken handſell
L. Noch ick oock.	K. Neither I alſo.
M. Hebt goeden moet/	M. Be of good cheere,
't is noch vroegh:	it is yet early:
Godt ſal ons ſenden	God will ſend vs
eenighe koeplieden.	ſome marchants.
L. Ick hopet:	K. I hope ſo:
hier komt eenen/	here comes one,
hy ſal hier komen.	hee will come hither,
Vriendt/	Freind,
wat wildy kooper?	what will you buy?
komt hier/	come hither,
belieft u	wil you
yet te kooper?	buy any thing?
beſiet of ick niet en heb	looke if I have nothing
dat u dient.	that lyketh you.
Komt binnen/ ick heb hier	Come in, I have here
goedt laken/	good cloth,
goedt linnen laken	good linnen cloth
van alle ſoorten:	of al ſorts:
goedt zijden laken/	good ſilke,
camelot/	chamblet,
damaſt/ fluweel:	damaſke, veluet:
Ick heb oock	I have alſo
goedt vleeſch/	good fleſh,
goeden viſch/	good fiſh,
ende goede haringhen:	and good herringes:
Hier is goede boter/	Here is good butter,
ende oock goede kaeſe/	and alſo good cheeſe,
van alle ſoorten.	of al ſortes.
Wildy kooper	Will you buy
een goede bonnet/	a good cap?
oft een goeden boeck	or a good booke

in

Dupts.	English.
in Fransops/	in French,
oft in Dupts	or in Dutch,
oft in Latijn/	or in Latin,
oft eenen schrijf-boeck?	or a writting booke?
Koop wat:	Buy somewhat
besiet wat:	looke what
u belieft te koopen/	pleaseth you to buy,
ick sal u geven	I will sell it you
goeden koop/	good cheape,
eyscht	aske for
wat u belieft/	what pleaseth you,
ick salt u laten sien/	I shall shew it you,
't ghesichte	the sight
en sal u niet kosten.	shall cost you nothing.
D. Hoe veel	D. How much
sal ick betalen	shall I pay
voor d'elle	for an elle
van dit Laken?	of this cloth?
K. Gy sult af betalen	K. You shal pay
vijf schellinghen.	five shillinges for it.
D. Hoe veel	D. How much
sal my kosten	shall cost me
d'elle van dit laken?	the elle of this cloth?
K. Sy sal u kosten	K. It shall cost you
twintigh stuyvers.	twenty stivers.
D. Hoe veel	D. How sell you
gheldet vondt	a pound
van desen kaese?	of this cheese?
K. 't Pont gheldt	K. The pound must cost
eenen stuyver.	a stiver.
D. Wat gheldt den pot	D. What sell you a quarte
van desen Wijn?	of this wine?
K. Den pot gheldt	K. The quarte must cost
drie stuyvers.	three stivers.

D. Hoe

Duyts.	English.
D. Hoe veel	D. How ſell you
looſdy 't ſtuck?	the peece?
L. Ick looſt	K. I holde it
vijf guldens/	at five gilders,
met eenen woorde.	with one word.
D. Wat ſal ick geven	D. What ſhall I give
daer voor?	for this?
maer en verlooes	but aſke not
my niet.	to much for it.
L. Neen ick ſeker?	K. No truely,
ick en ſal u	I ſhall not aſke
niet verlooen:	to much for it:
ick ſalt u ſeggben	I will tell you
met eenen woorde:	with one word:
ghy ſult af betalen	you ſhall pay for it
ſeventhien ſtuyvers	ſeventeene ſtivers
ende eenen halven/	and a half,
iſt dat u believt.	if it pleaſe you.
D. Het is veel te veel.	D. That is much to much.
L. Ten is ſeker niet:	K. It is not truely:
hoe veel	how much
biedt ghy my?	bid you mee?
biedt my wat/	bid mee ſomewhat:
ick en ſalt niet gheven	I will not ſell it
voor 't ghene	for that
dat ghy my biedt:	which you offer mee:
biedt my wat.	bid mee ſomewhat.
D. Wat ſoude ick	D. What ſhould I
daer op bieden?	offer for it
ghy hebbet my	you have ſet it,
te veel gheloofst.	at to high a price.
L. Ick en hebbe:	K. I have not:
maer ten is niet gheſeydt/	but it is not ſayd
dat ick't niet	that I ſhall not

gheven

Dupts.	English.
gheven en sal	sell it
voor min	for lesse
dan ick gheseyt hebbe:	then I have sayd:
seght my wat ghyer	tell mee what you
voor gheven wilt.	will give for it.
D. Ick salder af gheven	D. I will give
twaelf stuyvers.	twelve stivers for it.
L. Voor dien prijs	K. For that price
ist niet te gheven/	it is not to be sold,
ghy biedt my verlies/	you proffer mee losse,
ghy biedt te luttel:	you bid mee to little:
Ick hebs hier wel	I have some here
dat ick u gheven sal	that I shall give you
voor dien prijs/	for that price,
maer ten is niet	but it is not
soo goet als dat:	so good as this:
ick salder u wel	I shall well
laten sien:	shew you,
die ick u gheven sal	which I will give you
voor minderen prijs:	for lesser price:
maer den minsten prijs	but the lowest price
en is niet altoos	is not alwayes
goet ghesocht:	good to be sought:
ghy en meught niet	you cannot
beter doen/	doe better,
dan te koopen	then to buy
wat goets:	that which is good,
al waerdy	although you were
mijn broeder	my brother
soo soude ick u niet kunnen	yet I could not
beter gheven.	give you any better.
D. Wildy mijn gelt hebbē?	D. Will you have my mo-
L. Alsoo niet.	K. Not so. nye?
D. Ghy sult noch hebben	D. You shall have yet

twee

Dutch.	English.
twee ſtuyvers	two ſtivers
ende eenen halven.	and a half.
L. Ick en mach	L. I cannot,
ick ſouder aen verlieſen.	I ſhould looſe by is.
D. Ick en mach	D. I can
niet meer gheven.	give no more.
L. Wel/	L. Well,
Godt gelevde u:	God guyde you:
gaet elders beſien/	go ſee ſome where els,
oft ghy kunt	if you can
beter koop kooper:	buy better cheape:
ghy en ſullet	you ſhall have it
nerghens hebben	no where
voor minderen prijs:	for leſſer price:
ick hebbe de macht	I am able
u te gheven	to ſell it
alſoo goeden koop	as good cheape
als een ander/	as an other,
maer ick en wil	but I will
niet verlieſen:	not looſe by it:
Ick verlatet u	I let you have it
byna voor dien prijs	almoſt for that price
dat my gekoſt heeft:	that it coſt mee:
ick moet	I muſt
wat winnen/	winne ſomewhat,
ick en ſit hier niet	I ſit no there
om niet te winnen/	to winne nothing,
ick moeter af leven:	I muſt live by it:
ghy weet wel	you knowe well
dat alle dingh diere is/	that every thing is deare,
d'een moet	the one muſt
d'ander volghen:	follow the other:
iſt dat ghy	if that you
niet gheven en wilt	will not give

Dutch.	English.
de vijfthien ſtuyvers/	the fyfteene ſtivers,
ick en kan u niet	I cannot
helpen/ghy zijt te hoet.	helpe you, you be to hard.
D. Dat ben ick ſeker.	D. That I am indeed.
K. Men mach	K. One can
een u niet winnen:	winne nothing of you:
dat een pegelijck ware	if al men were
ſoo hoet als ghy zijt/	ſo hard as you are,
ick ſoude wel moghen	I might well
mijnen winckel ſlupten/	ſhut vp my ſhop,
want ick en ſoude	for I ſhould
't hoodt niet winnen	not winne the bread
dat ick eten ſoude.	that I ſhould eate.
D. Dat belieft u	D. It is your pleaſure
te ſeggen.	ſo to ſay.
K. Tis ſeker waer.	K. It is true indeed.
D. Nu hoort een woort.	D. Now heare one word.
K. Wel ſegt.	K. Wel ſay on.
D. Ick ſal noch geven	D. I will yet give
eenen ſtuyver/	one ſtiver,
ende niet meer/	and no more,
ick en mach niet	I can give
meer gheven/	no more,
ick ſoude beleven zijn.	I ſhould be ſhent.
K. Dat waer	K. That were
een kleyne ſake/	a ſmall matter,
ick ſoude ooch	I ſhould alſo
beleven zijn/	be ſhent
dat ick 't nun gave:	if I ſold it for leſſe:
zijdy's	are you
op eenen ſtuyver na/	within one ſtiver,
het is ſchande	it is ſhame
dat ghy my	that you tempt
ſoo langhe temteert.	mee ſo long

om

Duyts.

om eenen ſtuyver:
wat mach u helpen
eenen ſtuyver of twee?
D. Ja/ghy ſegt wel/
eenen ſtuyver hier/
ende elders
eenen anderen/
het zijn twee ſtuyvers.
Wel/
ſal ick't niet hebben?
K. Om dien prijs niet.
D. Adieu:
Ick ga.
K. Godt gelepde u.
Nu komt hier/neniet/
ick en mach mijn hantgift
niet ontſeggen/
het is te goeden koop.
D. Dat ſeght ghy/
ick ſegge daertet te dier is/
ghy hebt my bedrogen.
K. Ick ſcheide u quijte/
iſt dat ghy zijt
qualijck te vreden.
D. Het ware my ſchande
dat ick dat dede:
houdt daer u gheit:
hoe veel moet ghy hebben?
K. Dat weet ghy wel:
derthien ponden
ende een half/
iſt ſoo niet?
D. Wel/houdt daer/
gheeft my weder

English.

for a ſtiver;
what may help you
a ſtiver or two?
D. Yea, you ſay well;
one ſtiver here,
and in an other place
an other,
that be two ſtivers.
Well,
ſhall I not have it?
K. Not for that price.
D. Farewell then:
I go.
K. God guyd you.
Now come here, take it,
I can not refuſe
my handſel;
it is too good cheape.
D. That ſay you,
but I ſay it is to deare,
you have beguiled me.
K. I quit you therof,
if you be
evill content.
D. It were a ſhame
if I did that:
hold there is your monye:
how much muſt you have?
K. That know you well:
thirteene poundes
and a half,
is it not ſo?
D. Well, hold there,
give me againe

Duyts.	English.
thien stuyvers.	ten stivers.
L. Ick en hebbe	K. I have
gheen paeyement:	no small monie:
voor hoe veel	for how much
gheefdy my dit?	give you me this?
D. Voor vier schellingen	D. For foure shillinges
ende ses penninghen.	and six pence.
L. Voor dien prijs	K. For that price
en sal ick't niet ontfangen/	I will not receive it,
ten is soo veel niet weert.	it is not worth so much.
D. Tis immers/	D. But it is,
vraghet.	aske it.
L. Gheeft my	K. Give me
ander ghelt/	other money.
ick en soude dit	I should not be able
niet konnen begheven.	to put out this.
D. Ghy sult wel/	D. You shall well,
ick doet u goet:	I will make it good:
ist dat ghy't	if so be that you
niet uytgheven en kondt/	cannot give it out,
brenghet my weder/	bring it me againe,
ick sal u gheven	and I will give you
ander ghelt:	other money:
houdt daer is een ander.	hold there is another.
L. Nu ben ick te vreden:	K. Now I am content:
wilt ghy't	will you
ghedragen hebben?	have it carried?
ick sal't u doen draghen.	I will let one cary it.
Neemt dat ghy knecht/	Take this you boy,
ende gaet met hem.	and go with him.
D. Ten is gheenen noot/	D. It is no need,
ick sal't wel draghen/	I can well carry it my self,
adieu vrouwe.	farewell mistris.
L. Grooten danck	K. I thanke you heartlie

mijn

mijn vrient/
als ghy te doene hebt
van eenigh dinghi/
komt tot my/
ick sal u gheven
goeden koop.
D. Wel vrouwe/
ick sal't gheerne doen:
Ick bevele u te Gode.

Het III. Capittel.

Om een schult te eyschē

Morgant, Gautier, Ferdinand

Morgant.

GOeden dagh
mijn vrient.
G. Ende u oock.
M. Ghy weet wel
waerom dat ick hier kome
en doet ghy niet?
G. Neen ick seker.
M. Hoe/
en weet ghy niet
wie ick ben/
en kent ghy my niet?
G. Neen ick/wie zijdy?
M. Hebdy vergheten
dat ghy laetst hadt
koopmanschap van my?
G. Het is seker waer.
M. Wel/ wanneer sal ick
mijn gheit hebben?
G. Ick en hebbe seker

my freind,
when you have need
of any thing,
come to me,
I will sell it you
good cheape.
D. Well mistris,
I will do it gladly:
I commit you to God.

The III. Chapter.

For to demaund debts

Morgen, Gaulter, Fernand.

Morgen.

GOod morrow
my freind.
G. And you also.
M. You know well
wherfore I come hither,
do you not?
G. No truely.
M. How
know you not
who I am,
do you not know mee?
G. No, who be you?
M. Have you forgotten
that you had lately
marchandise of mee?
G. It is so indeed.
M. Well, when shall I
have my money?
G. I have surely

nu gheen gheit:
ick hebbe uytgegeven
al 't gheit dat ick hadde/
ghy moet noch hebben
acht dagen patientie.
M. Ick en mach niet
langher beyden/
ick wil betaelt zijn/
ick hebbe
lang genoegh gebeydt:
maeckt dat ick
gheit hebbe/
of ick sal
u doen arresteren/
of gheest my borghe.
G. Hoe veel ist
dat ick u schuldigh ben?
M. Dat weet ghy wel.
G. Ick hebt
seker vergheten:
Ick hebt geschreven/
maer ick weet niet waer.
M. Ghy zijt my schuldigh
thien ponden/
vier schellingen/
ist niet waer?
ist niet alsoo?
G. Ick geloove seker
dattet alsoo is.
M. Ghy hadt my belooft
gheit te gheven
over twee maenden/
dat weet ghy wel/
maer ghy en hebt

now no money:
I have given out
all the mony that I had,
you must yet have
patience eight dayes.
M. I cannot tarry
any longer,
I will be payed,
I have
tarryed long enough:
make that I may
have my money,
or I will
cause you to be arrested,
or give me a surety.
G. How much is it
that I owe you?
M. That know you well.
G. I have
surely forgotten it:
I have written it,
but I cannot tell where.
M. You owe me
ten poundes,
and foure shillinges,
is it not true?
is it not so?
G. I beleeve surely
that it is so.
M. You did promise me
to give me money
two moneths agoe,
that know you well,
but you have

uwe belofte niet
gehouden.
G. Het is wel waer/
maer ick en hebbe gheen
gheit konnen krijgen
van den ghenen
die my schuldigh zijn.
M. Daer mede
en hebbe ick niet te doen/
doet u betalen.
G. Ja/en als de lieden
gheen gheit en hebben/
wat sal ick henlieden doen?
ick moet wel beyden
tot dat sy 't hebben:
men behoort niet
soo straf te zijn/
wy behooren te hebben
medelijden
met malkanderen/
alsoo Godt
ons bevolen heeft.
M. Het is wel waer/
maer ick hebbe
lange genoegh gebeyt/
ick en mach niet
langer beyden:
want de ghene
die ick schuldigh ben/
en willen oock niet
langer beyden:
ten ware dat/
ick soude wel beyden.
G. Nu/komt met my/

not kept your
promise.
G. That is truely so,
but I could not
get any money
of them
that owe mee.
M. Therewith
I have nothing to do,
make them pay you.
G. Yea, and when the folke
have no money,
what should I do them?
I must be faine to tarry
vntil they have it:
one ought not
to be so rigorous,
wee ought to have
fellow-feeling
one with another,
as God
hath commaunded vs.
M. That is true indeed,
but I have
tarried long enough,
I can tarry
no longer:
for they
to whom I owe,
will not also
tarrye any longer:
if that were not,
I would well tarrye.
G. Now come with me,

Duyts.	English.
ick ſal u betalen/	I will pay you,
of ick ſal u	or I will give you
borghe gheven.	a pledge.
M. Wel/gaen wy/	M. Well, let vs go,
ick bens te vreden:	I am content:
Wel/wat ſeghdy?	Well, what ſay you?
G. Komt hier mijn vrient/	G. Come hither my freind,
deſen man ſal blijven	this man ſhall abide
borghe voor my.	ſuretie for mee.
M. Sal hy dat doen?	M. Will hee do that?
iſt waer mijn vriendt/	is it true my freind?
wildy borghe blijven	will you abide ſuretie
voor deſen man?	for this man?
F. Ja ick/hoe veel iſt	F. Yea, how much it it
dat hy u ſchuldigh is?	that hee oweth you?
M. Het is thien pondt	M. It is ten poundes
groote.	ſtemiſh.
G. Hoe/iſt ſoo vele?	G. How, is it ſo much?
ten is ſoo veel niet.	it is not ſo much.
M. 't Is nochtans.	M. But it is.
M. Ten is ſeker:	G. It is not truely:
ick ſal ſweeren	I dare ſweare
dat ſoo veel niet en is.	that it is not ſo much.
M. Hoe veel iſt dan?	M. How much is it then?
G. Ten is niet meer	G. It is no more
dan neghen pondt/	then nyne poundes,
ghy hebbet my ſelve	you have your ſelf
nu terſtont geſeyt.	ſayd it even now.
M. Hebbe ick't u geſeyt?	M. Have I told you ſo?
ick en hebbe.	I have not.
G. Ghy hebt nochtans.	G. You have truely.
M. Wel/alſoo ſy dan:	M. Well, be it ſo then:
my dunckt nochtans	mee thinkes nevertheles
dat het thien is:	that it is ten:

maer ick ben te vreden/
na dat ghy seght
dat niet meer en is:
wanneer sal ic betaelt zijn?
G. Binnen thien daghen.
M. Ick bens te vreden/
maer houdt u woort.
G. Dat sal ick doen
sonder faute.
F. Indien dat hy
u niet en betaelt/
ick sal u betalen.
G. Ick ben te vreden:
Adieu.
F. Adieu mijn vriendt.

Het IV. Capittel.

Om na den wegh te vragen / met andere gemeyne propoosten.

A.

GOdt behoede u
Meester Robrecht.
B. Mijn Heere/
Godt ghebe u
een goet leven.
A. Hoe gaet het al
met uwe ghesonthept/
sedert dat ick u sagh.
B. Sus en soo.
A. Hy dunckt
dat ghy soo wel
niet en waert/
ghelijck ghy pleeghtt.

but I am content,
seeing that you say
that it is no more:
when shall I be payed?
G. Within ten dayes.
M. I am content,
but hold your word.
G. That will I do
without faile.
F. If so be that hee
pay you not,
I will pay you.
G. I am content:
Fare you well.
F. Fare well my freind.

The IV. Chapter.

For to aske the way, with other familiar communications.

A.

GOd save you
Maister Robert.
B. Sir,
God give you
a good life.
A. How goeth it with
your health,
since I saw you.
B. Thus and so.
A. Me thinketh
that you are not
so well,
as you were wont.

Duyts.

B. Waer aen merckt ghy't?
A. Aen u aensicht/ dat soo bleeck is.
B. Ick heb wijf ofte ses stercke hoortsen gehadt/ die my seer geswackt hebben/ ende hebben my alle den appetijt genomen.
A. Dat is een quade sieckte: Waer rijdt ghy soo properlijck?
B. Na Antwerpen/ ter Sinxen-marckt.
A. Ende ick oock: ist dat ghy wilt/ wy sullen wel t'samen gaen.
B. Het belieft my seer wel: maer ghy rijdt wat te seer voor my.
A. Laet ons rijden soo't u belieft/ het is my alleens/ want mijn peerdt gaet wel gemackelijck den tel.
B. Ende het mijne draeft te hardt. Nu laet ons rijden in Godts name: wat lieden zijn dat

English.

B. How know you that?
A. By your face, which is so pale.
B. I have had five or six fittes of an ague, which have much weakened me, and have taken away all my stomack.
A. It is an evill sickenesse: whither ride you so softely?
B. To Antwerp, to the whitson-faire.
A. And I also: if you will, wee will go together.
B. It pleaseth me very well: but you ride a little to fast for me.
A. Let vs ride as you please it is all one to me, for my horse ambleth very easely.
B. And myne doth trot too hard. Now let vs ride in Gods name: what folke be they

die

Dupts.	Engliſh.
die daer voor ons gaen?	that do go before vs?
A. Ick en kenſe	A. I know them
ſekers niet/	not truely,
het zijn Kooplieden:	they be Marchants:
laet ons wat aenrijden/	let vs put on our horſes,
om hun t'achterhalen/	for to overtake them,
want ick ſorghe	for I am afrayd
dat wy	that wee be
uyt den weghe zijn.	out of our way.
B. Wy en zijn niet/	B. Wee be not,
en hebt geen vreeſe.	be not afrayd.
A. Nochtans iſt goet	A. Yet it is good
datment vraghe.	to aſke it.
B. Vraghet deſe	B. Aſke of that
Schaep-herderinne.	ſhee-ſheapherd.
A. Mijn lief/	A. My love,
waer leyt den rechten weg	where lyeth the right way
van hier na Antwerpen?	from hence to Antwerp?
C. Al recht voor u/	C. Right before you,
niet wijckende	turning neither
noch ter rechter	on the right
noch ter ſlincker zijden/	nor on the left hand,
tot dat ghy komt	till you come
aen eenen hooghen olm/	to an high elme tree,
dan ſlaet	then ſtrike
ter ſlincker handt om.	on the left hand about.
A. Hoe veel mijlen	A. How many miles
hebben wy van hier	have we from hence
tot aen 't naeſte Dorp?	to the next Towne
C. Twee mijlen ende een	C. Two miles and a
half/ende een luttel meer.	half, and little more.
A. Laet ons nu	A. Now let vs
ghemackelijck rijden/	ride at leaſure,
want ick ben	for I am

uytter

Duyts.	English.
uyter sorghen:	out of doubt:
Ick sie den boom	I see the tree
daer sy ons	whereof shee
af ghesept heeft.	hath told vs.
Tis seer stofachtigh/	It is very dusty,
het stof	the dust
maeckt my blindt.	doth put out my eyes.
B. Neemt dat taffetaf	B. Take this taffeta
om voor u aensicht te doen	to put before your face,
ende het sal u beschermen	and it will keepe you
van het stof/	from the dust
ende van de Sonne.	and from the Sunne.
A. Ten is niet van noode/	A. It is no need,
want de sonne gaet onder:	for the sunne goeth downe:
ick hebbe sorghe	I am afrayd
dat wy by daghe	that we shall not come
in de stadt	by day-light
niet en sullen komen.	to the towne.
B. Met oorlove:	B. With your leane:
maer d'argste is	but the worst is
dat desen wegh	that this way
sorgheluck is	is dangerous
om de straetschenders wille:	because of theeves:
men sette lestent	they did rob th'other day
een rijcken Koopman af	a rich Marchant
neffens desen boom/	hard by this tree,
't welck my doet	the which maketh
vreese hebben	me affrayd
van afgheset te worden/	to be robbed,
ist dat wy niet	unlesse wee
voor ons en sien.	take heed.
A. Ick sie den toren	A. I see the steeple
vander stadt/	of the towne,
ist datick niet	vnlesse I be

bedro

Duyts.	English.
bedrogen en ben.	deceived.
B. Seker/	B. Truely,
het sal spade zijn	it will be late
eer wy daer komen:	before wee come there:
ick sorghe dat wy	I doubt that wee
niet en sullen in geraken.	shall not get in.
A. Met oorlove/	A. By your favour
men sluyt de poorten	they do not shut the gates
voor negheu	before nyne of
uren niet.	the clock.
B. Soo veel te beter/	B. So much the better,
want ick en herberghe	for I would not lie
niet gheerne	gladly
in de Voor-stadt.	in the Suburbes.
A. Noch ick oock.	A. Nor I neither.
B. Laet ons dese lieden	B. Let vs aske of these folkes
vraghen waer de beste	for the best Inne
herberghe van deser	of this
stadt is.	towne.
A. En sorghter niet voor/	A. Take no care for that,
ick weet wel	I knowe well
de beste herberghe	the best Inne
van de stadt/	of the towne,
het is den rooden Leeu/	is the red Lion,
in de Kamer-strate.	in the Chamberstreete,
Laet ons wat haesten/	Let vs make hast,
ick bidde u/	I pray you,
want my dunckt	for mee thinkes
dat men de bal-brugghe	they draw vp
op-trecht.	the draw-bridge.
B. Ick ben soo moede/	B. I am so weary,
dat ick niet soude kommen	that I cannot
voorder kommen:	go any further:
ende dat meer is/	and moreover,

Duytsch.

mijn peerdt hinckt/
Ick peynse dat het vernagelt is/of
gequetst op den rugge:
ende dan is dese cassie
soo hardt/datse mp heel
ende al breeckt.
A. Laet ons dan in rijden.

Het V. Capittel.

Gemeyne koutinghe zijnde ter Herbergen.

Robrecht / Symon / den Weert ende andere.

A.

GOdt bewaere u voor ongheluck Heer Weert.
B. Zijt wellekom mijn Heeren.
A. Sullen wp hier wel herberghen voor desen nacht?
B. Ja ghp trouwens/ mijn Heeren.
Hoe veel zijdy?
A. Wp zijn ons sessen te hoope.
B. Wp hebben logijs ghenoegh voor drie-mael soo vele.
Sit af/
alst u belieft.
A. Hebdy goede stallinghe/

English.

my horse halteth,
I do thinke that a naile doth pricke him, or hee is hurt vpon the back: and then this cawsie is so hard, that it bruseth mee altogether.
A. Let vs ride in then.

The V. Chapter.

Common talke being in the Inne.

Robert, Simon, the Hoste and other.

A.

GOd keepe you from misfortune myne Hoste.
B. Yee be welcome Sirs.
A. Shall wee here well lodge for this night?
B. Yes surely, Sirs.
How many be you?
A. Wee be six of a company.
B. Wee have lodging enough for three times as many, Light downe, if it please you.
A. Have you a good stable,

goet

Dupts.	English.
goet hoy/	good hay,
goede haver	good oates,
ende goeden legher/	and good litter,
hebdy goeden wijn?	have you good wine?
B. Den besten	B. The best
vander stadt:	in the towne?
ghy sulter af proeven.	you shall tast of it.
A. Hebdy wat	A. Have you any thing
t'eten?	to eate?
B. Ja ick mijn Heeren/	B. Yea Sirs,
sit slechts af/	light downe onely,
want ghy en sult niet	for you shall lacke
gebreck hebben.	nothing.
A. Tractеert ons wel/	A. Vse vs well,
want wy zijn moede/	for wee be weary,
ende half doot	and half dead
van honger ende dorst.	with hunger and thirst.
B. Mijn Heeren/	B. Sirs,
ghy sult wel	you shall be
getractеert worden/	very well vsed,
ende u peerden oock.	and your horses also.
A. Tis wel gesept/	A. It is well sayd,
wrijft mijn peert te degen/	rub well my horse
als ghy t'ontzadelt hebt/	when you have taken off his
ontvlecht den steert/	saddle, vndoe his tayle,
maeckt hem	give him
goeden legher/	good litter,
neemt synen halfter	take his halter
die in den	which is
zadel-bupdel is:	in the purse of the saddle:
heeftet gheenen/	if hee hath none,
soo koopter eenen/	buy you one,
ick sal u	I will give you
u ghelt weder gheven/	your money againe,

ende

Duyts.

ende ghy sult
u dranck-ghelt hebben.
C. Mijn Heere/
waer en sal
ghen ghebreck aen zijn:
heeft u peerdt
ghedroncken?
A. Neent/maer en leydet
noch niet te dricken/
want het is noch te heet/
ghy souder
doen dempigh worden/
leydet wat/
ende alst een luttel
ghegheten sal hebben/
soo sult ghy't
te dricken leyden.
Besiet of de cinghelen
niet ghebroken en zijn:
brengt mijn boujer/
die aen den zadel-boom
hangt:
treckt mijn leersen uyt/
ende maecktse schoon/
dan legter
de strophosen inne.
C. Het sal gedaen worden
mijn Heere:
believet u nu
ten abontmale te komen?
A. Ghy seght wel/
ghy zijt een goet gheselle:
nu voel/laet ons gaen/
ick ben al gereedt.

English.

and you shall have
some monye to drinke.
C. Sir,
there shall be
no fault:
hath your horse
drunken?
A. No, but do not
water him yet,
for hee is yet too hot,
you would cause him
to take the glaunders,
walke him a little,
and when hee hath
eaten somwhat,
you shall lead him
to the water.
See if the girtes
be not broken:
bring my budget,
which on the saddles
bow hangeth:
draw off my bootes,
and make them cleane,
then put
my boote-hose within.
C. It shall be done
Sir:
doth it please you now
to come to supper?
A. Thou sayest well,
thou art a good fellow:
now wel, let vs go,
I am readie.

D. Ick

Dupts.	English.
D. Ick ga	D. I go
upt t'eten/	abroad to ſupper
iſt dat yemandt	if any body
na my vraeght/	aſke for mee,
ghy ſult my vinden	you ſhall finde me
ten huyſe vandē Treſorier:	at the Treaſurers houſe,
oft ſegt hun/	or els tell them,
dat ick terſtont	that ſtrait way
na den abontmale	after ſupper
weder komen ſal.	I will come againe.
A. Hoort hier:	A. Hearke here:
morgen vroegh	to morrow early
eer ghy myn peerdt	before you
te drincken leydet/	water my horſe,
ſo lept het tot dē hoef-ſmit/	bring him to the ſmith,
ende dat hy toeſie	and let him take heed
dat hy 't niet en vernagele.	for pricking him.
D. Myn Heeren/	D. Sirs,
en verghetet my	do not forget
niet te vrenghen/	to drinke to me,
ende ick ſal u alle gelyck	and I will
beſchept doen.	pledge you all at once.
A. Seliers ghy hebt	A. Truely you are
groot ongelyck/	to blame greatly,
ſoo goeden geſelſchap	to breake
te vreken.	ſuch good companie.
D. Daer en is	D. There is
gheenen raedt toe/	no remedie,
ick ſal u morghen	I will to morrow
al den dagh	all the day
geſelſchap houden.	keepe you company.
A. Wat volck	A. What folke
is daer binnen?	be there within?
C. 't Zijn gaſten.	C. They be gueſts.

Duyts.	English.
A. Van waer zijnse?	A. From whence are they?
C. Van deser stadt:	C. Of this towne:
believet u	will it please you
met hun t'eten?	to eate with them?
A. Het is ons alleens.	A. It is all one to vs.
B. Godt zeghen u	B. Much good may it do
mijn Heeren.	you Sirs.
C. Ick bedancke u	C. I thanke you
mijn Weert.	myne Hoste.
B. Ick bidde u	B. I pray you
maeckt goede ciere	make good cheere
van 't ghene datter is/	with such as there is,
ende en spaert	and spare
den wijn niet/	not the wine,
want het is heet.	for it is hot.
Kelder-meester/	Tapster,
tapt een uperken	draw a halfe pinte
rooden wijn/	of claret wine,
om hun te laten	that they may
proeven.	taste of it.
Mijn gasten/	My guests,
wat dunckt u	how do you like
van desen wijn?	this wine?
en smaeckt hy niet wel?	Tasts it not well?
en heeft hy niet	hath it not
een schoon coleur?	a fayre colour?
is hy niet wel weert	is it not worth
datmen hem drincke?	the drinking?
A. Hy is schoon en goet:	A. It is fayre and good:
waer is de Weerdinne?	where is my hostesse?
B. Sy sal terstont komen/	B. Shee will come anon,
maeckt terwijle	in the meane time
goede ciere	make good cheere
van 't gene dat ghy hebt:	with such as yee have:

Duyts.	English.
ghy sult op een ander reyse	ye shall be better enterrained
beter getoeft worden.	another time.
A. Wy zijn seer wel	A. Wee be very well
Heer Weert/	myne Hoste,
wy dancken u.	wee thanke you.
B. Mijn Heere/	B. Sir,
ick brengt u.	I drinke to you.
A. Ick wachts van u	A. I looke for it from your
Heer Weert/	myne Hoste, (hand
ick sal u bescheyt doen	I pledge you
met goeder herten.	with all my heart.
B. Mijn Heere/ believet u	B. Sir, will it please you
my oorlof te geven	to give me leave
dat ick't u brenghe?	to drinke to you?
A. Ick bedancke u	A. I thanke you
hondert duysent-mael.	an hundred thousand times.
B. My dunckt dat ick u	B. Mee thinkes that I
eertijdts gesien hebbe/	have seene you some time,
maer my en staet	but I do not remember
niet wel voren waer:	well where:
my dunckt dattet	mee thinketh that it is
te Brussel is.	at Brussel.
A. Jaet seker/	A. Yea truely,
ick ben van Brussel.	I am of Brussel.
B. Gy en sult u niet belgen	B. It will not displease
dat ick uwen name vrage:	you if I aske your name;
hoe heet ghy?	how are you called?
A. Ick heet Sampson.	A. I am called Samson.
B. Van wat geslachte	B. Of what kinred
zijt ghy?	are you?
A. Van den geslachte	A. Of the linage
der Scholiers.	of the Scholers.
B. Ghy segt waer/	B. You say true,
nu word' ick u kennende.	now begin I to know you.

Dupts.	English.
A. Van waer zijnse?	A. From whence are they?
C. Van deser ſtadt:	C. Of this towne:
believet u	will it pleaſe you
met hun t'eten?	to eate with them?
A. Het is ons alleens.	A. It is all one to vs.
B. Godt zeghen u	B. Much good may it do
mijn Heeren.	you Sirs.
C. Ick bedanckie u	C. I thanke you
mijn Weert.	myne Hoſte.
B. Ick bidde u	B. I pray you
maeckt goede ciere	make good cheere
van 't ghene datter is/	with ſuch as there is,
ende en ſpaert	and ſpare
den wijn niet/	not the wine,
want het is heet.	for it is hot.
Kelder-meeſter/	Tapſter,
tapt een uperken	draw a halfe pinte
rooden wijn/	of claret wine,
om hun te laten	that they may
proeven.	taſte of it.
Mijn gaſten/	My gueſts,
wat dunckt u	how do you like
van deſen wijn?	this wine?
en ſmaeckt hy niet wel?	Taſts it not well?
en heeft hy niet	hath it not
een ſchoon colleur?	a fayre colour?
is hy niet wel weert	is it not worth
datmen hem drincke?	the drinking?
A. Hy is ſchoon en goet:	A. It is fayre and good:
waer is de Weerdinne?	where is my hoſteſſe?
B. Sy ſal terſtont komen/	B. Shee will come anon,
maeckt terwijle	in the meane time
goede ciere	make good cheere
van 't gene dat ghy hebt:	with ſuch as yee have:

ghy

Dutch.	English.
ghy ſult op een ander reyſe beter getoeft worden.	ye ſhall be better enterrained another time.
A. Wy zijn ſeer wel Heer Weert/ wy danckẽ u.	A. Wee be very well myne Hoſte, wee thanke you.
B. Mijn Heere/ ick brengt u.	B. Sir, I drinke to you.
A. Ick wachts van u Heer Weert/ ick ſal u beſchept doen met goeder herten.	A. I looke for it from your (hand myne Hoſte, I pledge you with all my heart.
B. Mijn Heere/ beliebet u my oorlof te geven dat ick't u brenghe?	B. Sir, will it pleaſe you to give me leave to drinke to you?
A. Ick bedancke u hondert duyſent-mael.	A. I thanke you an hundred thouſand times.
B. My dunckt dat ick u eertijdts geſien hebbe/ maer my en ſtaet niet wel voren waer: my dunckt datter te Bruſſel is.	B. Mee thinkes that I have ſeene you ſome time, but I do not remember well where: mee thinketh that it is at Bruſſel.
A. Jaet ſeker/ ick ben van Bruſſel.	A. Yea truely, I am of Bruſſel.
B. Gy en ſalt u niet belgen dat ick uwen name vrage: hoe heet ghy?	B. It will not diſpleaſe you if I aſke your name: how are you called?
A. Ick heet Sampſon.	A. I am called Samſon.
B. Van wat geſlachte zijt ghy?	B. Of what kinred are you?
A. Van den geſlachte der Scholiers.	A. Of the linage of the Scholers.
B. Ghy ſegt waer/ nu word' ick u kennende.	B. You ſay true, now begin I to know you.

Dupts.	Engliſh.
Hoe vaerdy al?	How do you?
A. Als uwen vriendt/ gereedt om u vrientſchap te doen.	A. As your freind, ready to do you freindſhip.
B. Ick bedancke u van uwen goeden wille: Van waer komdy nu/ van over zee?	B. I thanke you for your good will: From whence come you now, from beyond the ſea?
A. Neen/ick kome uyt Vranckrijck/ uyt Enghelandt ende uyt Duytſlandt.	A. No, I come from France, from England, and from high Dutchland.
B. Wat ſeydtmen nieus in Vranckrijck?	B. What newes in France?
A. Sekers niet goets.	A. Truely nothing good.
B. Hoe dat?	B. How ſo?
A. Sy zijn ſoo verhit d'een op d'ander/ dat ick eenen grouwel heb daer af te ſpreken.	A. They are ſo chafed the one againſt the other, that I am even afrayd to ſpeake thereof.
B. Godt beſchermе ons vanden inlandtſchen kryg/ want het is een quade plage: maer wy moeten verduldigh zijn/ wy ſullen den vreys hebben alſt Godt believen ſal.	B. God preſerve vs from civill warres, for it is an evill plague: but wee muſt have patience, wee ſhall have peace when it will pleaſe God.
A. Wat ſeytmen nieus in deſe ſtadt? wat ſeydt men goets?	A. What newes doe men report in this towne? what good doe men ſay?
B. Tis al goet/ ick weet niet nieus.	B. It is all good, I know no newes.

A. Mijn

Duytſ.	Engliſh.
A. Mijn Heeren/	A. Sirs,
en belight u niet:	by your leave:
ick gevoel my	I feele my
wat ſieckachtigh.	ſelfe ſickiſh.
B. Mijn Heere/iſt dat	B. Sir, if your be-
ghy u ſieckachtigh voelt/	il at eaſe,
ſoo gaet u ruſten/	go and take your reſt,
u kamer is berept:	your chamber is ready:
Janneken/	Ioane,
maeckt goet vyer	make a good fire
in ſijn kamer	in his chamber,
ende dat hy gheen dinck	and let him
gebreck en hebbe.	lacke nothing.
A. Mijn lief/	A. My freind,
is mijn bedde gemaeckt?	is my bed made?
iſt goet?	is it good?
I. Jaet mijn Heere/	I. Yea Sir,
het is een goet	it is a good
pluym-bed/	feather-bed,
ende de ſlaeplakenen	and the ſheets
zijn ſeer ſchoon.	be very cleane.
A. Trect mijn kouſſen uyt/	A. Pull off my hoſe,
ende vyert mijn bedde/	and warme my bed,
want ick ben	for I am
ſeer qualick te paſſe:	very il at eaſe:
ick bebe gelijck het loof	I ſhake as a leafe
op den boom.	vpon the tree
Wermt mijnen ſlaepdoeck	Warme my kerchif,
ende bindt my	and bind
mijn hooft wel.	my head well.
Hola/ghy bindt te ſtijf/	Soft, you bind it to hard,
brengt mijn voorkuſſen/	bring my pillow,
ende deckt my wel/	and cover me well,
ſchuyft de gordijnen/	draw the curtaines.

Dutch.	English.
ende speetse	and pin them with
met een spelle:	a pin:
waer is den pis-pot?	where is the chamber pot?
waer is de heymelickheyt?	where is the privie?
F. Volght my/	F. Follow mee,
ende ick sal u	and I will
den wegh wijsen:	shew you the way:
gaet daer boben	go vp
al recht upt/	straight out,
ghy sultse vinden	you shall finde them
aen de rechte hant/	at the right hand,
ist dat ghyse niet en siet/	if you see them not,
ghy sult wel riecken.	you shall smell them well e-
Mijn Heere/	Sir, (nough.
en belieft u	doth it please you
niet anders/	to have no other thing,
zijt ghy wel?	are you well?
A. Ja ick mijn lief/	A. Yea my love,
doet de keersse upt/	put out the candle.
ende komt wat by my.	and come neerer to me.
F. Ick salse upt doen/	F. I will put it out, when
als ick uyter kameren ben:	I am out of the chamber:
wat belieft u	what is your pleasure,
zijt ghy noch	are you not well
niet wel?	yet?
A. Mijn hooft leyt te leege	A. My head lyeth to low,
heft een luttel	lift vp a little
den hooft-peulinck op/	the bolster,
ick en sonde soo leege	I cannot
niet konnen liggen.	lye so low.
Mijn lief/	My love
kust my eens/	kisse me once,
en ick sal	and I shall
des te beter slapen.	sleepe the better.

F. Slaept

Dupts.

F. Slaept/ ſlaept/
ghy en zijt niet ſiech/
nu ghy ſpreecht
van kuſſen:
liever te ſterven/
dan eenen man
in ſyn bedde te kuſſen/
ofte elders.
Kuſt in Godts name/
Godt ghebe u
goeden nacht/
ende goede ruſte.
A. Danck hebt
ſchoon dochter.

Het VI. Capittel.

Koutinghe in het op-ſtaen.

Symon/ Robrecht/ Artus.

A.

HOu/
ſullen wy opſtaen?
en iſt niet tijdt
op te ſtaen?
B. Wat ure iſt?
A. Het is twee uren/
Jonghen/
brengt hier licht/
ende maeckt vper/
dat wy mogen opſtaen.
B. Roept luyder/
hy en hoort u niet.
C. Hier ben ick
mijn Heere/

English.

F. Sleepe, ſleepe,
you are not ſicke,
ſeeing that you ſpeake
of kiſſing:
I had rather die,
then to kiſſe a man
in his bed,
or elſwere.
Take your reſt in Gods name,
God give you
good night,
and good reſt.
A. I thanke you
fayre mayden.

The VI. Chapter.

Communication at the vpriſing.

Symon, Robert, Arthur.

A.

HO,
ſhall we riſe?
is it not time
to riſe?
B. What is it a clocke?
A. It is two of the clocke,
Boy,
bring ſome light.
and make ſome fire,
that wee may riſe.
B. Crie louder,
hee heareth you not.
C. Here I am
Sir,

Dupts.	English.
wat belieft u :	what is your pleaſure :
het is noch gheen dagh/	it is not day yet,
ghy meught noch wel	you may well ſleep
twee goede uren ſlapen/	two good howers,
eer dat het dagh is.	before it be day.
A. Gaet/gaet/	A. Go,go,
ontſteket vper :	kindle the fire :
ghy wilt ons oock	thou wilt make vs
ſoo lup maken/	as ſluggiſh,
ende ſoo goede huyſluyden	and as good huſbandes
als ghy.	as thou art.
Drooght mijn hemde/	Drie my ſhirt,
op dat ick mach opſtaen.	that I may riſe.
B. Blijft in't Bedde	B. Let him tarry in bed
die wilt/	that liſteth,
aengaende van my/	as for mee,
ick hebbe te veel te doen.	I have to much buſineſſe.
A. Waer is	A. Where is
den ſtal-knecht ?	the horſe keeper ?
gaet hem ſeggben	goe tell him
dat hy mijn peerdt	that hee lead my horſe
te water leyde :	to the water :
als hy't wel gewreven	when hee hath well rubbed
ende geroſt kamt heeft/	and curried him,
de manie gekemt/	combed his mane,
ge ſadelt/ende den ſteert	ſadled,and truſſed
gevlochten/	his tayle,
dat hy't wel	that hee will let
laet dzincken/	him drinke well,
ende dat hy 't daer na gebe	and then let him give him
anderhalf ſpinte haberen.	a pecke and a halfe of oates.
B. Gaet koopt my	B. Go buy me
een dozijn neſtelen/	a doſen of pointes,
de neſtel-gaten	the eylet holes

Dupts.	Engliſh,
van mijn kouſſen	of my ſtockens
zijn ghebꝛoken.	are broken.
Leent my	Lend mee
uwen pꝛiem.	your bodkin.
C. Zijdy oꝛeꝛepnde	C. Are you vp
mijn Heere?	Sir?
A. Ja ick/	A. Yea,
en iſt niet tijdt?	is it not time?
C. Ten is niet ſpaey/	C. It is not late,
de Kooplieden	the Marchantes
en hebben noch	have not yet
hare winckels niet geopent	opened their ſhoppes,
noch hun goet	nether their ware
voꝛt ghedaen/	ſet forth,
kleedt u met gemacke.	make your ſelf ready at eaſe.
A. Wy gaen ter kercken/	A. Wee go to the church,
maeckt daer-en-tuſſchen	make readie in the meane
den ontbijt reede.	while the breakfaſt.
C. Wat ſal ick u	C. What ſhall I
reede maken?	make readie for you?
het is heden viſch-dagh.	it is to day fiſh-day.
A. Hoe?	A. How?
C. Tis S. Bartolomeus	C. It is S. Bartholomews
avont/	even,
het is vaſten-dagh.	it is faſting-day.
A. Ick en dachte	A. I did not thinke
voꝛwaer niet op/	on it truely.
ick en wiſt niet	I knew not
dat vaſten-dagh was.	that is was faſting-day.
Bereyd ons dan een dozijn	Prepare vs a doſen
verſche eyeren	of new layd egges
in d'aſſchen gebꝛaden/	roſted in the embers,
werme koecken/	hot cakes,
ende verſſche boter:	and ſweet butter:

Dupts.	English.	
laet ons gaen mijn Heeren/	let vs go Sirs,	
zijdy ghereedt?	are yee ready?	
B. Seker/	B. Truely,	
dit is een schoone	here is a fayre	
ende rijcke stadt.	and a rich towne.	
Siet die schoone straten/	Behold what fayre streets,	
ende de schoone huysen.	and fayre houses.	
A. Dat is eenen schoonen	A. There is a fayre	
tempel/een fraeye kercke.	temple, a fayre church.	
B. Dat is	B. That is	
een schoone dochter/	a fayre mayden,	
een schoone vrouwe/	a fayre woman,	
een fraey man.	a brave man.	
A. Wat Edelman is dat?	A. What Gentlman is that?	
B. Tis den	It is the	of the contry.
alder-edelsten	noblest	
den alder-stoutsten	the hardiest	
den alder-eerbaersten	the most honest	
den alder-wijsten	the wisest	
den alder-rijcksten	the richest	
Den alder-	The most	of the town.
ootmoedighsten	humble	
den alder-heuschsten	the most courteous	
den alder-miltsten	the most liberal.	
A. Wat man is dat?	A. What man is that?	
B. Tis den	B. It is the	of all the town.
spijtighsten	spitefulest	
den gierighsten	the most covetous	
den jaloursten	the most jealous	
den bloodsten	the greatest coward	
den verbaertsten	the most fearful	
den armsten	the poorest	
den grootsten	the greatest	
mont-speelder	babler.	

A. Wat

Duyts.	English.
A. Wat vrouwe is datte?	A. What woman is that?
B. Tis de schoonste de eerlijckste de kuyschste de beste de geluckighste de rampsalighste } vander prochien.	B. It is the fayrest the most honest the most chaste the best the happiest the vnhappiest } of the parish.
A. Wat dochter is dat?	A. What mayden is that?
B. Ten is gheen dochter/ sy is gehout.	B. It is not a mayden, shee is maried.
A. Sy en is niet gehout.	A. Shee is not maried.
B. Sy is ondertrout/ sy is weduwe/ het is een goet huys-wijf/ sy heeft een goede bruydt-gave/ sy heeft goedt houwelicx gedaen.	B. Shee is betrothed. shee is a widow, shee is a good house-wife. shee hath a good dowrie, shee hath made a good mariage.
A. Wat heeft sy om houwen?	A. What hath shee for her mariage?
B. Sy heeft deught ende eerbaerheyt/ en ist niet genoegh?	B. Shee hath vertue and honestie, is not that enough?
A. Jaet.	A. Yes.
B. Wie leydt hier in d'aerde gesteken ende begraven?	B. Who is here buried?
A. Tis den Abt van N.	A. It is the Abbot of N.
B. Dat is een schoon graf/ een schoone ende rijcke	B. That is a fayre grave, a fayre and rich

be-

Dupts.

begrafbinghe/
laet ons
dit doot-schrift lesen.
A. Laet ons nu weder
t'huys gaen/
om t'ontbijten/
en dan sullen wy koopen
't gene dat ons gebreeckt.

Het VII. Capittel.

Propoosté van koopmanschap.

A.

MIn Heeren/
wat soudy geerne
koopen?
Besiet of ick yet hebbe
dat u dient.
Ick sal u
soo goeden koop geven/
als yemandt
die in stadt is:
komt binnen.
B. Hebdy karsayen
van Vlaemscher verwen?
A. Ja ick mijn Heere/
ick hebber seer schoone
ende goede/
de beste vander stadt/
ja die
in Enghelandt zijn.
Van wat verwen
begheerdyse?
Bruyne/grauwe/

English.

sepulcher,
let vs
read the epitaph.
A. Now let vs returne
to our lodging,
to breake our fast,
and then wee will buy
such thinges as wee lacke.

The VII. Chapter.

Discourses of marchandise.

A.

SIrs,
what would you
gladly buy?
See if I have any thing
which serveth your turne.
I will sell you
as good cheape,
as any man
in the towne:
come in.
B. Have you any karsies
of Flaunders die?
A. Yea Sir,
I have very fayre
and good,
the best of the towne.
yea that are
in England.
Of what colour
do you desire them?
Browne, grey,

goudt-

Dupts.	Engliſh.
gdut-ghele/tannept/	gold-yellow, tawnic,
root/gheel/violet of blau.	red, yealow, violet or blew.
Ick hebber	I have
van alle verwen/	of all colours,
ende van allen pzijſe.	and of all prices.
B. Wat looſdp	B. How ſell you
d'elle van dit ſwert?	a yard of this blacke?
Ick bid u/	I pray you
en overlobet mp niet.	do not overprize it.
A. En begheerdp	A. Will you
maer een woozt?	but one word?
Het ſal u koſten	it ſhall coſt you
een kroone d'elle.	a crowne a yard.
B. Tis te vele/	B. It is to much,
ick ſal u	I will give you
vier ſchellingen geven.	foure ſhillings.
A. Tis voozwaer	A. It is truely
te luttel/	to litle,
ick ſouder aen verlieſen/	I ſhould loſe by it,
het koſt mp meer:	it coſt me more:
Neemt het hecle ſtuck	Take the whole peece
vooz ſes ponden/	for ſix poundes,
vier ſchellingen	foure ſhillinges
ende ſes grooten:	and ſix pence:
't is maer vier ſchellingen	it is but foure ſhillinges
ſes grooten d'elle.	ſix pence the elle.
B. Tis te viere:	B. It is to deare,
hoe veel ellen zijnder?	how many elles be there?
A. Gh? ſultſe ſien meten:	A. You ſhall ſee it meaſured
daer zijnder	there be
ſeven-en-twintigh en half	twenty ſeven and a halfe
ende een half vierendeel.	and a half quarter.
B. Ick ſalder	B. I will give
met eenen woozde	at one word

Dupts.

ſes pondt af geven.
Ick hebs ſoo goeden
gelaten als ditte/
een grooten beter koop
op d'elle.
A. Ghy behoordet
te nemen/
ende ick belove u
waer't dat ghy mijnen
kallant niet en waert/
ghy en ſoudet
niet min hebben
dan ſes ponden
vijfthien ſchellingen groot.
Maer om dat ghy't zijt
ick ſlaen u af
meer dan negen ſchellinge
op't ſtuck.
Ick peynſe dat ghy mijn
verlies niet begeeren ſout/
ende ſeker ontſegt ghy't/
niemant ter weereit
en ſal't hebben
voor dien prijs/
ja al waer't
mijn eyghen broeder.
B. Nu wel/
ghy ſult my afſlaen
de thien penninghen/
om de rekeninghe
effen te maken.
A. Ick en ſal op
thien penningen niet ſien
B. Ick ſal u betalen

English.

ſixe poundes.
I have forſaken
as good as this,
better cheape by a groat
in an elle.
A. You ought to
take it.
but I promiſe you
that unles you were
my cuſtomer,
you ſhould
not have it
vnder ſix poundes
fifteene ſhillings great.
But ſeeing that it is you,
I do bate you
more then nyne ſhillinges
on the peece.
I thinke that you deſire
not my loſſe,
and truely if you refuſe it,
no man in the world
ſhall have it
for that price,
yea if it were
my brother.
B. Now well,
you ſhall bate me
that ten pence,
for to make
even the reckoning.
A. I will not
ſticke at ten pence.
B. I will pay you

met

Dutch.	English.
met goet goudt/	with good gold,
ende ghewichtigh.	and weightye.
A. Tis my alleens/	A. It is all one to me,
't paepement is my	white monye is
soo goet als 't gout:	as good vnto me as gold:
maer seker	but truely
ghy zijt te scherp/	you are to hard,
nochtans soo heb ick	nevertheleſſe I had
liever te verliesen/	rather loſe,
dan u te ontseggen:	then to ſend you away:
ick hope dat ick	I hope that
op een ander	an other time
voor een ander	I ſhall have of your mony
van u gheit hebben sal.	ſooner then another.
B. Ja ghy voorwaer:	B. Yea indeed:
ick en sal u niet laten	I will not leave you
om een ander.	for an other.
Ick woude dat ick	I would I had
eenen arbeyder hadde/	a labourer,
of eenen dragher/	or a pack bearer,
want ick moet	for I muſt
vele andere dinggen koopen	buy many other thinges,
ende mijn herberghe	and my Inne
is verre van hier.	is farre off.
A. Wat belieft u meer?	A. What lack you more?
B. Een stuck of twee	B. A peece or two
fluweels.	of veluet.
A. Ick en hebs seker	A. I have none
gheene/	truely,
maer gaet	but go
in den naesten winckel	to the next ſhop
op d'ander zijde	at the other ſide
vander straten/	of the ſtreete,
de man sal u	the man will let you

Duyts.	English.
beter koop geven	have it better cheape
om mijnent wille.	for my ſake.
C. Mijn Heere/	C. Sir,
wat begheerdy?	what lacke you?
Soeckt ghy goet fluweel/	Do you ſeeke good veluet,
ſatijn/damaſt/	ſatin, damaſke,
fuſteyn/	fuſtian,
oeſſet/bograen/	wofted, buckrum,
taftaf/	taffety
of eenige ſorte	or any ſort
van zijden laken?	of ſilke cloth?
Wat begheerdy?	what will you have?
men ſal u	you ſhall
goeden koop geven.	have good cheape.
B. Dien leer-jonghen	B. That prentiſe
kan wel klappen:	can talke well:
hy is wacker	hee is diligent
om ſijns meeſters profijt.	for his maſters profit.
Toont my een ſtuck	Shew mee a peece
ſwert fluweels.	of blacke veluet.
C. Wel/ick ſal't doen.	C. Well, I will.
Beſiet/en iſt niet goet/	Beholde, is it not good,
ſaeghdy oyt	did you ever ſee
ſulcks?	the like?
B. En hebdys	B. Have you no
gheen beter?	better?
C. Ja ick voorwaer/	C. Yes foorſooth,
maer het is	but it is
van meerder prijſe.	of a greater price.
B. Wy en roert niet	B. I care not
wat het koſt/	whatſoever it coſteth,
ſoo verre alſt goet zy.	if it be good.
C. Dit is van't beſte	C. Here is of the beſt
fluweel	veluet

dat

Duyts.

dat ghy opt handelde.
B. Ghy willet my wijs maken.
Ick hebs beter geſien/ ende oock erger.
En ontvouwes niet heel/ ick hebber 't geſichte af gehadt.
C. Daer en lept niet aen/ die't ontvouwen heeft ſal 't wel weder vouwen; Slaven arbeydt en wordt niet gereken.
B. Wat ſal my daer af d'elle koſten?
C. Twintigh ſchellingen groote.
B. Ghy lovet te vele.
C. Ick en doe ſeker/ want ten is niet mogelijck datmen beter ſoude vinden noch van ſchooner verwen.
B. Ghy ſult ſeggen dat ghy wilt/ maer ick en ſalder ſoo vele niet af geven.
C. Wat wilt ghyer dan af gheven? op dat ick verkoope/ ende dat ick van u gehantgift worde.
Ick hope dat ghy my geluck ſult brengen.
B. Ick ſalder af geven

English.

which you ever did handle.
B. You will make me beleeve ſo.
I have ſeen better, and worſe too.
Do not vnfolde it all, I have had the ſight of it.
C. There is no hurt, hee which hath vnfolded it ſhall fold it againe well: For a ſlaves paines is not reckoned.
B. What ſhall I pay for an elle thereof?
C. Twenty ſhillinges great.
B. You hold it to high.
C. No truely, for it is not poſſible to find better, neyther of a fayrer colour.
B. You may ſay what you will, but I will not give ſo much.
C. What will you give for it? that I may ſell, and may have your handſell.
I hope that you will bring me good luck.
B. I will give for it

Dupts:	Engliſh.
ſeventhien ſchellingen/	ſeventeen ſhillings,
met eenen woordе:	at one word:
ſal ick 't hebben?	ſhall I have it?
C. Neen ghy ſeker/	C. No truely,
ick en mach 't	I can not
voor dien prijs	ſell it
niet verkoopen:	at that price:
ghy wetet wel/	you know it well,
men behoeftet u	one need not to tell
niet te seggхen.	it vnto you.
Het koſt my meer	It coſteth me more
dan ghy my biedt:	then you do offer me:
ick ſou te veel verlieſen.	I ſhould loſe to much.
B. Hoe veel looſdy	B. How ſell you
de twee ſtucken t'ſamen?	the two peeces together?
ende en laet ons	and let vs make
maer een woordt maken.	but one word.
C. En wildy	C. Will you
maer een woordt?	but one word?
ghy ſulter af betalen	you ſhall pay
twee-en-dertigh pondt:	two and thirtie pounds;
ſoo veel met een woordt	as much with one word
als met hondert/	as with an hundred,
ghy en ſulter niet	you ſhall not abate
een mijte afſlaen.	one mite.
B. Neen/neen/	B. No, no,
ghy zijt te diere:	you are to deare:
ſegt my 't leſte woordt/	tell me the laſt word,
ende en laet my niet	and do not cauſe me
ſoo langhe beyden.	to tarie ſo long.
C. Mijn Heere/	C. Sir,
ick hebt u gheſeyt:	I have tolde it you:
ick ben een man	I am a man
van eenen woordе:	of one word:

ick

Dupts.	English.
Ick ſoudet	I cannot
niet min konnen geven/	give it for leſſe,
ten ware dat icker	except I
aen verlieſen woude.	would loſe by it.
B. Om dat ghy een man	B. Seing that you are a man
van eenen woorde zijt/	of one word,
ſoo moeten wy	wee muſt go
elders gaen/	elſwhere,
want ghy looft u ware	for you prize your ware
buyten de redene.	out of reaſon.
C. Gaet daer 't u belieft/	C. Go whither it pleaſeth (you,
in Godts name/	in Gods name:
ſoeckt u beter:	ſeeke for your better;
ick hebbe liever	I have rather
dat een ander	that an other
daer aen winne/	do get in it,
dan of icker aen verloſe.	then that I ſhould loſe.
Maer ick kan u	But I can aſſure
een dinck verſekeren/	you of one thing,
dat al waer't	that if
ghy gingt	you ſhould go
in alle de winckelen	to all the ſhoppes
van Antwerpen/	of Antwerp,
ſoo en ſuldy ſulcken	you ſhall not get
aenbieden niet vinden	ſuch a proffer
als ick u doe:	as I offer vnto you:
nochtans iſt dat ghy	notwithſtanding if you
niet beter en vindt/	finde no better,
ſoo komt weder/	then come againe,
ghy weet mijnen prijs.	you know my price.
B. Dwen prijs en is niet	B. Your price is not
voor ons.	for vs.
C. Wel aen/	C. Well,
t'uwen beſten/	at your ſervice

Dupts.	English.
ghy weet	you know
wat ghy te doen hebt.	what you have to do.
B. Nu wel/	B. Well,
midts dat wy	ſeeing that wee
niet eens en konnen worde	cannot agree of the price:
Adieu/	God be with you,
vaert wel.	fare well.
C. t' Uwer goeder believte/	C. At your good pleaſure,
waer 't dat ick 't mochte	if I could let it goe at
voor minderen prijs laten/	a leſſer price,
gy ſoudet ſoo haeſt hebben	you ſhould have it as ſoone
als yemandt ter weerelt/	as any man in the world,
oock ter liefden	alſo for his ſake,
des ghenen/die u	which hath
tot my geſonden heeft.	ſent you to me.
D. Sy gaen wegh/	D. They go away,
ſy zijn wegh ghegaen.	they be gone.
C. Laetſe gaen/	C. Let them go,
laetſe loopen:	let them runne:
als ſy moede	when they have
geloopen ſullen hebben	runne themſelves wearie
langs de maert/	about the faire,
ſoo ſullen ſy	they will
wel blyde zijn	be glad
weder te keeren.	to come againe.
E. Mijn Heert/	E. Sir,
my dunckt	it ſeemeth vnto me
dat dat fluweel	that the veluet
ſeer goedt is/	is verie good,
iſt dat wy 't laten gaen/	if wee do refuſe it,
wy en ſullen niet lichtelijck	wee ſhall not find
ſulcks vinden	eaſilie ſuch
voor dien prijs:	for that price:
laet ons hem vragen/	let vs aſke him,

Dupts.	English.
of hy wil af-ſlaen	if hee will bate
de veertigh ſchellingen.	the fourtie ſhillinges.
B. Sullen wy 't nemen?	B. Shall wee take it?
C. Ja wy/	C. Yea.
iſt dat ghy my gelooft/	if you do beleeve me,
ende ten ſal u niet	and you will not
verouwen.	repent of it.
D. Mijn Meeſter/	D. My Maiſter,
ſy komen wederom.	they come againe.
C. Sy ſullen	C. They ſhall be
wellekom zijn/	welcome,
iſt dat ſy ghelt brengen.	if they bring monye.
B. Ick bidde u/	B. I pray you,
en doet ons	do not cauſe vs
niet langer wandelen:	to walke any longer:
wildy nemen	will you take
dertigh pondt	thirtie poundes
voor de twee ſtucken/	for both the peeces,
ſonder meer te dingen/	without any wordes more,
ende wy ſullen u	and wee will
ghelt tellen.	tell you monye.
C. Seker ghy zijt	C. Truelie you are
quellijck/	vexatious
ghy en gheefter niet omme	you care not
of ick verlieſe	whether I looſe
of winne/	or winne,
het is u alleens:	it is all one vnto you:
nu wel/wel/	now well,wel,
laet ons meten.	let vs meaſure it.
B. Neen/neen/	B. No, no,
ick houdt voor gemeten/	I take it as if it were meaſu-
ick betrouwe my	I truſt (red,
wel op u:	you well:
houdt daer is u ghelt.	hold there your monye.

Duyts.	English.
C. Deſen ouden Angelot	C. This olde Angel
is te kleyne:	is to little:
Deſe Sonne-kroone	This Frech-crowne
is te licht:	is to light:
Deſe ſtucken van thien	Theſe peeces of ten
ſchellingen zijn geſchroyt:	ſhillings be clipped:
Deſen Ducaet	This Ducate
en is niet gewichtigh:	is not weightie:
Deſe Vlaemſche kroone	This Flemiſh crowne
en is niet gangbaer:	is not currant:
Deſen Reael	This Ryal
is van ſlecht goudt:	is of baſe gold;
Deſen Daelder en is	This Dolder is no
gheen goet ſilver:	good ſilver:
Deſe Spaenſche Realen	Theſe Spaniſh Ryals
en zijn niet goet	are not
van allope.	of good bullion.
B. Ghy zijt wel quellijck	B. You are very difficult
om ghelt t'ontfangen/	in receiving of monye,
had ick dat geweten/	If I had known that,
al hadt ghy my	though you had ſold me
u koopmanſchap verkocht	your marchandiſe
voor twintigh ponden/	for twentie poundes,
voorwaer	verily
ick en ſoudeſe niet	I would not
begheert hebben.	have deſired it.
C. Mijn Heere/	C. Sir,
ghy hebt keur/	it is at your choice,
dat te nemen of te laten:	to take it or leave it:
ick en winner ſoo veel	I do not get ſo much
niet aen/dat ick behoore	in it, that I ſhould take
licht ghelt te nemen/	any light monye,
of dat ongangbaer ſy.	or which is not currant.
B. Ick en hebs ſeker	B. Truely I have

niet

Duyts.	English.
niet ghemunt	neither coyned
noch geschroyt.	nor clipped it.
C. Ick gelooft wel/	C. I beleeve it well,
maer ick en kans	but I cannot
niet gebeteren.	help it.
B. Houdt/	B. Hold,
daer is mijn boyse/	there is my purse,
betaelt u	pay your self
na u genoegen.	to your content.
C. Dat is een schellingh	C. That is a counterfeit
die valsch is.	shilling.
B. Naghelt hem	B. Nayle him
aen dien stijl.	to this thre shold
C. Het sal geschieden/	C. It shall be done,
brenght my een hamer	bring me an hammer
ende eenen naghel.	and a nayle.
Ick woude	I would
dat d'ooren van den genen	that the eares of him
dien geslagen heeft/	which hath coyned it
soo wel genaghelt waren	were as wel nayled
als hy is.	at he is.
B. Daer en soude	B. It would be
niet aen gelegen zijn.	no hurt at all,
Nu wel/	Now,
zijdy te vreden?	are you contented?
C. Ja ick mijn Heere/	C. Yea Sir,
ick bedancke u/	I thanke you,
en spaert geen ding	spare nothing
dat ick hebbe/	that I have,
soo wel sonder ghelt	as well without monye
als met ghelt.	as with monye.
B. Danck hebt Heere.	B. I thanke you Sir.
Arbeyder/neemt dat	Labourer, take this
op uwen rugghe/	vpon your backe,

Dupts.	English.
ende draghet	and carrie it
in mijn herberge.	to my lodging.
F. Ick en weet niet	F. I know not
waer gy ter herbergen zijt/	where you do lodge,
mijn Heere.	Sir.
B. In den gulden Leeu/	B. At the golden Lion,
in de Kamerstrate/	in the Chamberstreete,
ende seght	and bid them
datmen t'eten gereedt	that they prepare
make/	dinner,
want wy sullen daer	for wee shall be there
terstont zijn.	presently.
C. Sullé wy een poppelen	C. Shall wee buy a babye
of twee hoopen	or two
voor onse kinderen?	for our children?
E. Hoopter	E. Buy some
voor ons beyden.	for vs both.
B. Wel/Weerdinne	B. Well, Hostesse
sullen wy gaen eten?	shall wee dine?
G. Waseht u/	G. Wash,
alst u belieft/	when it pleaseth you,
ende gaet sitten.	and go sit.
B. Doet onse peerden	B, Cause our horses
zadelen ende	to be sadled and
toomen/	bridled,
wy behoorden alreede	wee ought to have beene now
over twee mijlen	two miles
van hier te zijn.	hence.
C. Voort/laet ons	C. Go to let vs dine
al staende eten.	standing.
Laet ons gaen.	Let vs go.
E. Laet ons reckenen	E. Let vs have a reckoning
Heer Weert/	myne Hoste
wat zijn wy schuldigh?	what do wee owe?

Duyts.	Engliſh.
H. Ghy zijt ſchuldigh	H. You owe
vier ſchellingen/	foure ſhillinges,
ſes penninghen	ſix pence
man ende peerdt.	man and horſe.
B. Houdt daer/	B. Hold there,
zijdy te vreden?	are you contented?
H. Ja ick mijn Heeren.	H. Yes Sirs.
B. Waer is de maghet?	B. Where is the mayden?
houdt mijn lief/	hold my love,
dat's voor u ſpel-ghelt.	that is for your pinne-monie
Knecht brengt hier	Hoſtler, bring hither
mijn peerdt/hebdy't	my horſe, have you
wel beſtelt:	ordered it well?
I. Ja ick mijn Heere/	I. Yea Sir,
het en heeft niet met allen	hee hath wanted
gebreck gehadt.	nothing.
B. Neemt dat's	B. Hold that is
u dranck-ghelt/	your drinke mony,
ſoo ick u belooft hebbe/	as I have promiſed you,
op dat ghy mijnder	to the end that you may at
op een ander tijdt	an other time
gedachtigh zijt.	remember me.
I. Ick danck u	I. I thank you
mijn Heere/	Sir,
ghy ſult my altijt	you ſhall find me
bereydt vinden/	at all times readie,
om u dienſt te doen:	to do you ſervice:
ſpaert de	ſpare not the
Herberge niet	Inne
als ghy hier voor komt/	when you come this way,
want ghy ſulter	for you ſhall be
ſoo wel getoeſt	as well vſed
ende ghedient worden/	and ſerved,
als in eenige herberge	as in any Inne

Duyts.

die in Antwerpen ſp.
B. Ick hebt ſoo gevonden/ ick en ſalſe om een ander niet veranderen.

Engliſh.

within Antwerp.
B. I have found it ſo, I will not for another exchange it.

Het Ghetal.

Een/twee/drie/vier/
vijve/ſeſſe/
ſeven/acht/
neghen/thien/elve/
twaelf/derthien/
veerthien/vijfthien/
ſeſthien/ſeventhien/
achthien/neghenthien/
Twintigh/
een-en-twintigh/
twee-en-twintigh/
drie-en-twintigh/
Dertigh/Veertigh/
Vijftigh/Tſeſtigh/
Tſeventigh/Tachtentigh/
Tneghentigh/Hondert/
Duyſent/Thien duyſent/
Hondert duyſent/
Millioen.

De Daghen van der Weke.

Sondagh/
Maendagh/
Dijſtdagh/
Woonſdagh/
Donderdagh/
Vrydagh/
Saterdagh

THE NOMBERS.

One, two, three, foure,
five, ſix,
ſeven, eight,
nyne, ten, eleven,
twelve, thirteene,
fourteene, fifteene,
ſixteene, ſeventeene,
eighteene, nyneteene,
Twentie,
one and twentie,
two and twentie,
three and twentie.
Thirtie, Fourtie,
Fiftie, Sixtie,
Seventie, Eightie,
Nynetie, an Hundred,
a Thouſand, Ten thouſand,
an Hundred thouſand,
a Myllion.

The dayes of the Weeke.

Sunday,
Munday,
Tueſday,
Wednſday,
Thurſday,
Fryday,
Saterday.

Een

Dupts.

Een Weke/
eenen dagh/
acht daghen/
vijfthien daghen/
een maendt/een jaer/
een half jaer
eenen termijn.

Het VIII. Capittel.

Om te leeren maken

Missiven / Voorwaerden/
Obligatien eñ Quitantien.

Een Missive om te schrijvē
aen eenigen Vriendt.

Het Op-schrift.

Desen Brief
zy ghegeven
aen mijn beminde Vader
Pieter van Barlaimont/
woonende t'Antwerpen
in de Hooghstrate/
naest den gulden Schildt.

SEer eerweerdighe
Señ wel beminde Vader/
ick ghebiede my
seer oetmoedelijck
in u goede gratie/
ende oock desgelijcx
tot mijne
seer beminde Moeder:
weet dat ick ben
in goeden voorspoede/

English.

A Weeke,
a day,
eight dayes,
fifteene dayes,
a moneth, a yeare,
an half yeare,
a terme.

The VIII. Chapter.

For to learne to make

Letters, Contracts, Obligations and Quitances.

A Letter to write
to any Freind.

The superscription.

This Letter
be given
to my beloved Father
Peter of Barlaimont,
dwelling at Antwerp
in the Highstreete,
next the golden Shield.

RIght honour worthy
and well beloved Father
I recommend me
right humblie
to your good grace,
and also in like manner
to my
dearely beloved Mother:
vnderstand that I am
in good prosperitie,

Godt

Dupts.	Engliſh.
Godt ſy gelooft:	God be prayſed:
maer weet oock	but know alſo
lieve Vader dat ick	loving Father that I
groote begeerte hebbe	have great deſire
te weten	to know
hoe dattet met u is/	how it is with you,
want ick hebbe u	for I have
geſchreven	writen you
twee of drie brieven/	two or three lettres,
maer ick en hebbe noch	but I have not yet
geen antwoort ontfangen/	receiued any anſwere,
waer af ick	whereof I
ſeer verwondert ben/	greatlie mervaile,
niet wetende	not knowing
hoe dattet komen mach.	how that may come
Daerom hebbe ick	Therfore have I
groote ſorghe voor u/	great care for you,
grooteliicks vreeſende	greatly fearing
dat eenigen tegenſpoet	that ſome misfortune is
u aengekomen ſy.	behappened to you.
Ick bidde u dan	I pray you then
mijn lieve Vader/	my loving Father,
dat ghy my niet en wilt	that you will not
langher laten	leave me any longer
in deſe ſorghe:	in this care:
maer ick bidde u/	but I pray you,
op alle de liefde	of all the love
die ghy tot my hebt/	that you have toward me.
dat u believe	that it pleaſe you
my te ſchrijven	to write vnto me
van uwen ſtate/	of your eſtate,
by den brenger van deſen/	by the bringer of theſe,
of by den eerſten	or by the firſt
die ghy vinden ſult.	that you ſhall finde.

Item/

Dupts.	Engliſh.
Item/ weer	alſo, vnderſtand
lieve Vader/	loving Father,
dat ick hebbe	that I have
grooteliicks van doene	great need of
drie of vier guldens/	three or foure gilders,
om mp te helpen	for to help me
in mijnen noot:	in my need:
ick bidde u	I pray you
dat ghyſe mp	that you will
ſenden wilt	ſend me them
by den brenger van deſen:	by the bringer of theſe:
ende en wilt niet meynen	and do not thinke
dat ick mijn ghelt verteere	that I ſpend my mony
onnuttelijck/	vnprofitablie,
want ick ſal u	for I will
rekeninge doen	make you account
van alle het ghelt	of all the mony
dat ghy mp hebt	that you have
gheſonden.	ſent me.
Ø ſal oock believen	May it pleaſe you alſo
by uwe goede gratie/	of your good grace,
mp te gebieden	to recommend me
tot alle onſe vrienden.	to all our freindes.
Anders niet	Nothing els
op deſen tijdt/	at this time,
dan dat	but that
Godt believe	God vouchſafe
door ſyn barmhertigheyt	through his mercie
u altijt te geven	to give you alwayes
ſyn goedertieren gratie.	his favourable grace.
By mp Jan	By me Iohn
van Barlaimont/	of Barlaimont,
uwen ootmoedighen ſone/	your humble ſonne,
woonende te Brugghe/	dwelling at Bridges,

Dupts.

op de marct
in de Kroone.
Den eersten dagh Mey/
in't Jaer
ons Heeren
duysent vijf hondert
vijf-en-tseftigh.
Altijt bereyt
tot uwen dienste.

Antwoorde.

MYn beminde Sone/
Ick hebbe ontfanghen
den thienden dagh Mey
uwen brief/
geschreven den eersten
dander voorsepde:
by den welcken
ick hebbe verstaen/
dat ghy gesont zijt/
het welcke
my behaeghlijck is/
ende dat ghy hebt
groote begheerte
te weten
hoe't met ons is.
Ock dat ghy my
gheschonden hebt
twee of drie brieven:
maer weet seherlijck
dat ick geen andere
en heb ontfangen
dan desen lesten.
Ick soude u hebben

English.

upon the market
at the Crowne.
The first daye of May,
in the yeare
of our Lord
a thousand five hundred
seventie and five.
Alwayes readie
to your service.

ANSWER.

MY beloved Sonne,
I have received
the tenth day of May
your letter,
written the first
of the fore sayd:
by the which
I vnderstand,
that you be in health,
the which
pleaseth me well,
and that you have
great desire
to know
how it is with vs.
Also that you have
sent me
two or three letters:
but know for certain
that I have
none other received,
but this last.
I would have written

dick-

Dutch.	English,
dickwils gheschreven/	often vnto you,
maer ick en hebbe	but I have not
gheen boden gevonden/	found any messengers.
om de brieven te senden:	for to send the letters:
ende oock/	and also,
ick en heb niet ghehadt	I have not had
noodsakelijcke dingen	needfull matters
om te schrijven.	to write to you.
Aengaende	Touching
van onsen state/	our state,
wy zijn al ghesont/	wee be all in health,
Godt sy ghelooft.	God be prayfed.
D Moeder	Your Mother
heeft sieck gheweest	hath been sick
twee of drie daghen/	two or three dayes,
maer sy is nu	but shee is now
al ghenesen/	wel againe,
Godt danck.	God be thanked.
Ick sende u	I send you
met desen bode	by this messenger
vier goudt-guldens/	foure gold-gilders,
maer wacht u wel	but take good heed
die te verteeren	that you spend them not
onnuttelijck/	vnproffitablie,
het ware	that should
qualijck gedaen/	be evill done,
want ick hebse gewonnen	for I have wonne them
met grooten arbeyt/	with great labour,
in den sweete	in the sweat
mijns lichaems.	of my bodye.
Doet altijt wel/	Do alwayes well,
ende zijt neerstigh:	and be diligent:
ende boven alle dinck	and above al things
wacht u wel	take you good heed

van

Duyts.

van quaet geselschap.
Ghy hebt begonnen
redelijck wel/
maer ten voordert niet/
ten sy
dat ghy volherdet.
Niet meer/
te Gode bevele ick u.

Een Brief/ om te schrijven tot synen schuldenaers.

DAvid mijn goede vriendt/ na alle
ghebiedenissen
ick bidde u
minnelijck/
dat u believe
my nu te senden
de twintigh guldenen
die ghy my schuldigh zijt/
want seerlijck
ick ijcbse
grootelijcks van doene/
om eenen man te betalen
dien ick schuldigh ben/
die my niet en laet in vrede
by daghe noch by nachte:
ten ware dat/
ick soude
noch wel beyden/
maer grooten noot
bedwinght my:
daerom

English.

of evill companye.
You have begun
reasonablie well,
but it profiteth not,
unlesse
that you persevere.
No more,
I commit you to God.

A LETTER, TO write to ones debtors.

DAvid my good
freind, after all
recommandations
I pray you
lovinglie,
that you be pleased
to send me now
the twentie gilders
that you owe me,
for surelie
I have
great need thereof,
to pay a man
to whom I owe,
who leaveth me not in rest
by day nor by night:
if that were not,
I would
yet well tarry,
but great need
constraineth me:
therefore

wilt

Dutch.

wilt my excuseren.
Komt eens
tot Antwerpen/
om u te vermaken/
soo sullen wy moghen
met ghemack spreken
van onse saken:
wilt ons doch schrijven
van uwe ghesontheyt.
Aengaende van my/
ick ben in goeden doen/
Godt zy gelooft.
Ick bidde u oock
dat ghy my wilt
antwoorde schrijven
by desen bode:
ende weet/
ist dat ghy
mijns van doene hebt/
en spaert my niet/
in alle 't ghene
dat my mogelijck sal zijn
voor u te doen.
Godt blijve met u.

English.

hold me excused.
Come once
to Antwerp,
for to recreate you
soo I shall wee then
speake at leasure
of our affaires:
I pray you write vs
of your health.
As touching me,
I am in good health,
God be prayed.
I pray you also
that you will
write me answere
by this messenger:
and know,
that if you have
any need of me,
spare me not,
in all that
which I shall be possible for
me to do for you.
God remaine with you.

Antwoorde.

ROgier myn goede
vriendt/ick hebbe ont-
fanghen uwen brief/
by de welcke
ghy my schrijft
dat ick u soude senden
het gheit
dat ick u schuldigh ben/

ANSWER.

ROger my good
freind, I have re-
ceived your letter,
by the which
you write me
that I should send you
the monye
that I owe you,

Duytſ.

't welck my is
onmogelijck
nu te doen:
maer ick ſal't u ſenden
ten langſten
binnen acht daghen
ſonder eenighe foute:
want een man
die my ſchuldigh is/
heeft my beloofft
ghelt te geven/
't welck ick u
ſenden ſal/
en hebt daer boven
gheen ſorge:
daerom bidde ick u
ſoo lange
patientie te hebben/
ende en wilt niet
gram zijn/
dat ick u doe
ſoo lange beyden:
want weet voorwaer
dat anders niet
zijn en mach.
Godt gheve u peys
ſonder eynde.

English.

the which is
vnpoſſible for me
to do now:
but I will ſend it you
at the furtheſt
within eight dayes
without fault:
for a man
that is my debtor,
hath promiſed me
to give me mony,
the which I will
ſend you,
have you therfore
no care:
therefore I pray you
ſo long
to have patience,
and be not
angry,
that I make you
tarry ſo long:
for know for trueth
that it cannot
be otherwiſe.
God graunt you peace
without end.

Om een ſchult te betalen met excuſatie.

ROgier mijn goede vriet/
ick ghebiede my
in uwe goede gratie:
ick ſende u

To paye a debt with excuſation.

ROger my good freind,
I recommend me
to your good grace:
I ſend you

met

met deſen bode/
die mijn broeder is/
de thien ponden grooten
die ick u ſchuldigh ben/
u bedanckende
dat u belieft heeft
ſoo lange te beyden;
het is my leedt
dat ick ſe u niet en hebbe
eer konnen ſenden;
ick hebbe nochtans
groote neerſtigheyt gedaen
na mijn vermogen/
maer 't gheld is nu
ſoo quaet te krijghen/
dat wonder is.
Daerom
wilt niet
qualijck te vreden zijn/
ende wilt my
weder ſenden
d'Obligatie
die ghy van my hebt.
Niet meer/etc.

Eenen anderen Brief.

PEeter mijn goede vrient
na alle
gebiedenisſen/
weet dat ick ben
ſeer qualijck te vreden
op u/om die ſake
dat ghy my niet en hebt
willen leenen

by this meſſenger,
which is my brother,
the ten poundes flemiſh
that I owe you,
thanking you
that you have pleaſed
to tarry ſo long;
I am ſorrye
that I have not beene able
to ſend it you any ſooner;
I have notwithſtanding
done great diligence
to my power,
but mony is now
ſo bad to be gotten,
that it is wonder.
Therefore
be not
diſ-content,
and ſend me
againe
the obligation
that you have of me.
No more, &c.

An other Letter.

PEter my good freind,
after all
recommandations,
knowe that I am
very diſcontent
with you, becauſe
that you would not
lend me

Dutch.

uwen boeck.
Ick en kan niet peynsen
hoe ick 't
t'uwaerts
verdient hebbe:
nu mercke ick wel/
dat ghy soudt doen
seer luttel voor my/
als ghy my ontsegt
soo klepnen dinck.
D woorden
ende ghedachten
en gelycken niet wel
d'een den anderen:
dat ghy
my versocht hadder
van dinghen
van veel meerder
importantien/
ick en soudese u niet
geweygert hebben.
Het is wel waer
dat men gemeynelyck segt:
Men behoort altoos
syn vrienden te proeven/
eer dattense
behoeft:
want die te proeven
in den noodt/
dat ware te spade.
Daerom
het is my genoegh
u bewesen te hebben.

English.

your booke.
I can not think
how I
have deserved that
of you:
now perceive I well,
that you will do
very little for me,
when you denye me
so smal a thing.
Your wordes
and thoughtes
do not agree well
one with another:
if you had
desired me
of thinges
of much greater
importance,
I would not have
refused it you.
It is most true
that men commonly say;
One ought alwayes
to proove his freindes,
ere ever one
have need of them:
for to proove him
in the necessitie
that were to late.
Therfore
it is enough for me
to haye prooved you.

Een

Dupts.

Een Voor-waerde van huys-hueringe.

IC Jan van Barlaimont
kenne ende belyde
verhuert te hebben
Pieter Marschalck/
een huys
gelegen t'Antwerpen
op de marct/
in den Hase/
met een plaetse
ende eenen bron-put/
den termijn
van ses Jaren/
ingaende te Kersmisse
naest-komende/
in't Jaer
vijf ende tseventigh/
om thien pondt
ende thien schellingen
Brabandts 's Jaers/
te betalen
alle halve Jaren
vijf pondt
ende vijf schellingen:
by conditie
hier inne ondersproken/
dat elck van ons beyden
sal moeten ontseg-
ghen in't eynde
van de ses Jaren
een half Jaer te voren/
sonder eenigh bedrogh.

English.

A CONTRACT of hyring a house.

I Iohn of Barlaimont
aknoweledg and confesse
to have let
to Peter Marefschal,
an house
lying in Antwerp
vpon the market,
called the Hare,
with a yarde
and a well,
for the terme
of six yeares,
entring at Christmas
next-comming,
in the yeare
five and seventie,
for ten poundes
and ten shillinges
Brabants the yeare,
to be payed
every half yeare
five poundes
and five shillinges:
on the condition
here in mentioned,
that each of vs two
shall be bound to
refuse at the end
of the six yeares
an half yeare before,
without any fraude.

Duyts.

Quytãtie vã huyshure.

ICk Jan de Groote
kenne ende belyde
ontfangen te hebben
van Pieter Marschalck/
de somme
van vijf pondt
ende vijf schellingen
Brabandts/
van een half jaer
huys-huere
verschenen te Kersmisse/
in't jaer 75.
die hy my schuldigh was/
van een huys
gelegen t'Antwerpen
op de marct/
geheeten den Hase/
dat hy van my houdt;
van welck half jaer
ick houde my
wel betaelt/
ende schelde quijt
den voorseyden Pieter
hier af/
ende van alle andere
voorleden termijnen
tot nu toe.
In kennisse van desen/
hebbe ick hier onder
mijn hant-teecken geset/
den eersten dagh
Januarij.

English.

Quitance of house-hire.

I Iohn the Great,
acknowledg and confesse
to have received
of Peter Marschal,
the summe
of five poundes
and five shillinges
Brabants,
for an half yeares
house-hyre
due at Christmas,
in the yeare LXXV.
that hee owed me,
for an house
lying an Antwerp
vpon the market,
called the Hare,
that hee holdeth of me;
for the which half yeare
I holde me
well payed,
and do acquit
the foresaid Peter
of the same,
and of all other
termes passed
vntill this day.
In knowledg of this,
I have here vnder
set my signe-manual,
the first day
of Ianuarie.

Een

Dupts.

Een Obligatie bp paeyementen.

IC Jan van Barlaimont
woonende t'Antwerpen/
kenne ende belyde
schuldigh te zijn
Hercules Marschalck/
koopman
woonende te Velaine/
of den brenghet
van desen/
de somme
van dertigh ponden
thien schellingen
ende ses penningen
Vlaemsche munte/
ende dat van vijf
Enghelsche lakenen/
die ick hebbe gekocht
ende ontfanghen van hem:
van welcke lakenen
ick houde my
wel te vreden.
Daerom belove ick
hem te betalen
die voorseyde somme/
of den brenger
van desen/
in drie paeyementen/
te weten/thien ponden
in de Sinxen-marct
van Antwerpen
naest-komende:
noch thien pondt

English.

AN OBLIGATION for payments.

I Iohn of Barlaimont
dwelling in Antwerp,
acknowledg and confesse
to owe
to Hercules Marschal,
Marchant
dwelling at Velaine,
or to the bringer
of this,
the summe
of thirtie pounds
ten shillings
and six pence
of Flemish monye,
and that for five
English clothes,
that I have bought
and received of him:
of which clothes
I hold me
well contented.
Therfore I promise
to pay to him
the foresayd summe,
or the bringer
of this,
at three payments,
to wit, ten poundes
at the Sinxen-faire
of Antwerp
next-comming:
then ten poundes

Dupts.

te Bamis-marct/
ende de reste
in de houde marct
van Bergen navolgende.
In seckerheyt der waerheyt
hebbe ick hier/ etc.

Obligatie van gheleent gheld.

Ick Pieter de Groote/
woonende t' Antwerpen/
kenne ende belyde
schuldigh te zijn
Jan Blanckaert/
of den brenger van desen/
de somme
van vier hondert
ponden groote/
welcke somme
hy my gheleent heeft
door goede vriendtschap.
Daerom belove ick hem
die weder te gheven/
of den brenger van desen/
als hem believen sal.
In kennisse van desen
hebbe ick hier/etc.

Quitantie.

Ick Jan Blanckaert/
woonende te Brugghe/
kenne ende belyde,
ontfangen te hebben
van Jan de Groote/

English.

at the Bamas-faire,
and the rest
at the colde faire
of Bergen next following.
In witnes of the trueth
I have here,&c.

An Obligation of mony lent.

I Peter the Great,
dwelling in Antwerp,
acknowledg and confesse
to owe
to Iohn Blanckard,
or to the bringer of this,
the summe
of foure hundred
poundes flemish:
the which summe
he hath lent me
out of good freindship.
Therfore I promise
to pay it againe to him,
or to the bringer of this
when it shall please him.
In witnes whereof
I have here,&c.

A Quitance.

I Iohn Blanckard,
dwelling at Bridges,
acknowledg and confesse
to have received
of Iohn the Great,

woo-

Dupts.	Engliſh.
woonende t'Antwerpen/	dwelling in Antwerp,
de ſomme	the ſumme
van thien guldens/	of ten gilders,
van twintigh ſtuyvers	of twentie ſtivers,
't ſtuck/	the peece,
die ick hem	the which I
geleent hadde/	had lent him,
waer af ick hebbe	of the which I have
de Obligatie verloren/	loſt the obligation,
de welcke was	the which was dated
van den thienden dagh	the tenth day
van Aprıl/in't Jaer	of April, in the yeare
vijf-en-tſeventigh:	five and ſeventie:
van welcke ſomme	of which ſumme
eñ van alle d'ander ſchult/	and of all other debt,
die hy my ſchuldigh ge-	which hee hath owed
weeſt heeft tot nu toe/	me vntill now
ick houde my	I holde me
wel vergolden/	well recompenſed,
ende ſchelde hem quyte	and acquit him
van alle. In kennisſe	of it all. In witnes
mijns handt-teeckens	of my ſigne-manual
hier onder gheſet.	here vnder ſet.

Op-ſchriften van Brieven.

Deſe volgende woorden ſalmen beſighen om te ſchrijven duyten op de zend-brieven: maer men moet wel toeſien/ datmen eenen yeghelijcken perſoon toeſchrijve/

Superſcriptions of Letters.

Theſe words following one ſhall vſe for to write without vpon letters-miſſive: but one muſt looke well to it, that hee attribute to every perſon,

Duyts.	English.
alſulcke woorden	ſuch wordes
als hem toebehooren.	as to him do belong,
Den wijſen/	The wiſe,
ſeer wijſen.	very wiſe,
Eerweerdighen/	Honour worthy,
ſeer Eerweerdighen.	very Honour worthy.
Voorſienighen/	Diſcreet,
ſeer voorſienighen.	very diſcreet.
Eerbaren/	Honeſt,
ſeer eerbaren.	very honeſt.
Byſonderen/	Singular,
ſeer byſonderen.	very ſingular.
Edelen/	Noble,
ſeer edelen.	very noble.
Machtighen/	Mightie,
ſeer machtighen.	very mightie.
Aen den Voorluchtighen/	To the Illuſtrious.
den alder-voorluchtichſten.	the moſt Illuſtrious.
Een yegelijck moet	Every one muſt
hier aenmercken/	here conſider,
dat de Engheliſchen	that the Engliſhmen
andere op-ſchriften	do vſe
ghebruycken	other ſuperſcriptions,
daerom en zijn	therefore are not
deſe voorgenoemde	the forenamed
exempelen	examples
niet geheel na te volgen:	wholie to be followed,
maer zijn	but are
alleen overgheſet/	onlie tranſlated,
om te accoorderen	for to make
de ſelve tale	the ſame ſpeach agree
met de	with the
Duytſche ſprake.	Dutch ſpeach.

Hier begint den tweeden Boeck.

De Voor-reden vanden tweeden Boeck.

NAdat ghy ghesien hebt in de eerste Boeck/ de manieren om te leeren spreken Duytsch ende Engelsch by veel gemeyne redenen als een patroon/ soo hebdy nu in desen tweeden Boeck/ veel gemeyne woorden/ geset na de ordinantie van den A/B/C/ etc. als stoffe om ander redenen te maken by u selven. Daerom als ghy wilt oversetten eenighe redenen uyt den Duytsche in't Enghelsch/ soo en hebdy niet anders te doen/ dan te mercke met wat letter dattet woordt begint/

Here beginneth the second Booke.

The Preface of the second Booke.

AFter that you have seene in the first Booke, the manner for to learne to speake Dutch and English by many common discourses as a patriot, so have you now in this second Booke, many common words, set after the order of the A, B, C, &c. as matter for to make other sayings by your self. Therfore when as you will translate any sentences out of the Dutch into English, so have you nothing els to do, but to marke with what letter that the word beginneth,

dat

Duyts.	English.
dat ghy vinden wilt/	which you will finde,
ende daer na soecken	and to seeke therefore
woordt na woordt:	word after word:
Ende als	And when
ghy die woorden	you have found
gevonden hebt/	the wordes
soo meughdyse	you may then
by een voegen/	joyne them together,
na dat ghy gesien hebt	like as you have seene
in den eersten Boeck.	in the first Booke.
Maer om die	But for to
wel te voeghen/	joyne them well,
soo waert van noode	it were needfull
dat ghy	that you
de manieren kondet	knew the manners
van redenen te veranderen	to alter sentences
in veel tyden	into many times
eñ in diversche persoonen/	and diversitie of persons,
te weten/	that is to say,
by Conjugatien/	by Conjugations,
de welcke wy	the which we
tot u profijt/	to your profit,
hortelinge grooter	will shortlie set forth
in ses spraken	more amplie
sullen laten uyt-gaen.	in six languages.

A.

Aendoen	To put on
afdoen	to put off
antwoorden	to answere
aenbidden	to worshipp
af-draghen	to cary down
af-houwen	to cut off
aenbeerden	to receive

afne-

Dutch.	English.
af-nemen	to take away
abſtineren	to abſtaine
aenkleven	to cleave to
aennemen	to take on
acheren	to til the earth
aenkomen	to arrive
af-gaen	to go down
aenroepen	to call vpon
aenhooren	to hearken to
arbeyden	to labour
af-ſnijden	to cut off
af-trecken	to pul off
Ander	Other
anders	other wiſe
alſoo	even ſo
als	when
als ghy	when you
almachtigh	almightie
altoos	alwayes
altijt	at al times
alhier	here
alhaer	there
al den dagh	al the day
arm	poore
armoede	povertie
armelijck	poorelie
abel.	nimble.
B.	
Brenghen	To bring
yemant met hem brenghen	to bring or lead with him
beyden	to tarry
beleggen	to beſiedge
bernen	to burne
baffen	to barke
binden	to binde

begie-

Dutch.	English.
begieten	to make wet
bereyden	to make readie
betteren	to amend
upt-borghen	to credit
bepeyſen	to bethinke
begheven	to forſake
berghen	to hide
belghen	to diſpleaſe
bevelen	to command
beſteden	to beſtow
berooken	to beſmoake
bzeydelen	to brydle
baden	to bath
bzeken	to breake
bzouwen	to brewe
beklaagen	to be puniſhed
bedwingen	to conſtraine
bewaren	to keepe
beginnen	to begin
begheeren	to deſire
berſten	to burſt
beklagen	to complaine
biechten	to confeſſe
bevruchten	to be with childe
blijven	to abyde
bedziegen	to deceive
beletten	to hinder
begraven	to burye
bluſſchen	to quench
beſpien	to eſpie
betooveren	to bewitch
begecken	to mocke
bloeyen	to bloſſom
betrouwen	to intruſt

beſcher-

Dutch.	English.
beſchermen	to defend
byten	to byte
bewijſen	to ſhew
bootſchappen	to do a meſſage
belaſten	to charge
bidden	to pray
berijſpen	to reprove
beſien	to looke
berouwen	to repent
benijden	to envye
blaſen	to blowe
bloeden	to bloud
beneerſtigen	to be diligent
booren	to peirce
beven	to tremble
beroeren	to trouble
beroemen	to boaſt
beloven	to promiſe
behouden	to keepe
buygen.	to bow.
Blyde	Glad
blyſchap.	gladnes.
C.	
Coopen	To buy
cleeden	to apparell
crijten	to weepe
cruyen	to carry on wheelebarrow
coken	to dreſſe meate
caſtyden	to chaſten
crijſſchen	to cry out
clieven	to cleave
crouwen	to ſcratch
conſenteren	to conſent
comen	to come

clim-

Duyts.	English.
climmen	to climme vp
claghen	to complaine
cussen	to kisse
clappen	to pratle
costen/	to cost
crygen/of nemen	to take
crijghen	to get
cloppen.	to knocke.
Cranck	Sick
cranckheyt	sicknes
creupel	cripple
cort man	a short man
coopmanschappe	marchandise
conste	science or cunning
constelijck	cunninglie
clein man	a little man
clein wijf	a little woman
crom	crooked
capittel	chapter
cout	colde
coninck	a king
coningime	a queene
cardinael	a cardinal
canonick	a chanon
cappellaen	a chapelain
coster	a sexton
cock	a cooke
cuyper	a cooper
cleermaker	a tayler
cousmaker	a hosyer
camer	a chamber
cappelle	a chappel
clocke	a bell
coorn	corne

coop=

Duyts.	English.
coopman	a marchant
couſſen.	hoſen.
D:	
Doen	To do
doopen	to baptiſe or dip
dienen	to ſerve
decren	to pitie
doen verſtaen	to cauſe one vnderſtand
dolen	to go aſtray
doen blijcken	to make appeare
drincken	to drinke
daghen	to cal one to the law
dinghen	to huck
decken	to cover
dueren	to indure
danſſen	to daunce
drooghen	to wype or drye
douwen	to preſſe
dancken	to thanke
droomen	to dreame
druppen	to droppe
drepghen	to threaten
doncker worden	to become darke
dooden	to kill
daveren	to tremble
derren	to dare, or be bold
draghen	to beare
doorſteken/of booren	to thruſt, or peirce thorow
deelen	to divide
dencken	to thinke
dupcken	to ſtoupe downe
duncken	to ſuppoſe or thinke
donderen	to thunder
draepen	to winde about

Dupts.	English.
draepen	to turne about
drijven	to drive
dul worden.	to be mad.
Doot	Death
dijn	thine
de dooden	the dead
dy	thigh
doof	deaf
droeve	ſad
diep	deepe
diepte	depth
dierbaer	precious
dick man	thick man
dick wijf	thick wife
dick laken	thick cloth
dickte	thicknes
du	thou
d'ander	the other
dagh	day
dagheljcks.	daylie.
E.	
Eten	To eate
ergheren	to make worſe
eeren	to honour
erven	to inherit
effenen	to make even
eynden	to end
eyeren legghen.	to lay egges.
Edel	Noble
edelheyt	noblenes
eedt	oath
eeckel	an akorn
eerde	earth
eenigh	any

Dupts.	Engliſh.
eers	arſſe
ep	egge
eerd-bezpen	ſtrawberryes
eſſche	an aſh tree
erter	magpye
eyndt-vogbel	a ducke
eycke	an oke
eſel	an aſſe
eſelinne	a ſhee-aſſe
elft	mayfiſh
erweten	peaſon
eemer	a bucket
elleboghe.	an elbowe.
F.	
Frupten	To rub or fret
futſelen	to fumble
fluweel	veluet
falle	a foale
fardeel	a fardle
faute	a fault
fatſoen	a faſhion
fonteyn	a fountayne
frupt	fruit
fuſteyn.	fuſtian.
G.	
Gaen	To go
gheven	to give
grijpen	to grype
ghenaken	to approch
ghebeuren	to chaunce
ghenefen	to heale
gorden	to girde
gheloouen	to beleeve
ghelepden	to conduct

Dupts.	Engliſh.
gram zijn	to be angry
grijſen	to grinne
ghelieven	to pleaſe
ghevoelen	to feele
ghemoeten	to meete
gieten	to powre
gapen	to gape
ghehinghen	to permit
gherieven	to furniſh
ghedencken	to remember
ghebieden	to command
ghebaren	to make a ſtirre, or noiſe
ghebenedijen	to bleſſe
groeten.	to ſalute.
Goedt man	Good man
goede vrouwe	good woman
goethept	goodnes
goederti eren	courteous
gheneuchte	pleaſure
ghenuchlijck	pleaſantlie
gierigh	covetous
gierighept	covetouſnes
gram	angry
gramſchap	anger or wrath
gheſont	whole or ſound
gheras	quicklie
groot man	great man
groot wijf	great woman
grootheyt	greatnes
ghemeyn	common or ordinary
ghelaet	countenance
gheſtadigh	conſtant
gheſtadighept	conſtantnes
ghetrouwe	faithfull

ghe-

Dupts:	Englisch.
ghetrouwighept	faithfulnes
gheluck.	good hap.
H.	
Helpen	To help
hebben	to have
helsen	to imbrace
haesten	to make haſt
helen	to keep cloſe
hopen	to hope
hinderen	to hinder
haghelen	to hayle
herbergen	to lodge
houwen	to marrye or hew
handelen	to handle
hanghen	to hang
halen	to fetch
herkleeden	to put on other apparell
herdoen	to do againe
haten	to hate
hant-giften	to give handſell
hoesten	to cough
hooren	to heare
heeten	to be called
huren.	to hyre.
Heusch	Stil
heuschept	ſtilnes
harde goet	hard goods
hoobeerdigh	proud
hoobeerdije	pryde
haestigh	haſtie
hooghe	high
hooghept	highnes
hardt broodt	hard bread
hardt vleesch	hard fleſh

Dupts.	Engliſh.
hardigheyt	hardnes
hol	hollowe
hoe iſt	how is it
houwelyck	mariage
hy is hier	hee is here
haer	her
hongher	hunger
hem	him
half	half
henlieden	thoſe folke
helft	the half
heyligh	holye
hondert	hundred
Hertoghe	Duke
Hertoginne	Duches
Heere	Lord
halſ-doeck/	neckcloth.
I.	
Jaghen	To hunt
jocken	to jeſt
jaerlycks	yearlie
ick	I
jonck	young
jonckheyt	youngnes
ydel	vayne
ydelheyt	vanitie
ydel glorie	vayne glorie
in	in
Jode	Iewe
jaer	yeare
jagher	hunter
jonckvrou	virgin or damſel
yſer	Iron
ys	yce

inghe-

Duytsch	English.
inghewant	entrayles
inckt	ynke
jonck-heere.	a gentleman.
K.	
Kiesen	To chooſe
kinderen	children
knielen	to kneele
knoopen	to knit
kemmen	to combe
kennen	to know
konnen	to be able
keeren	to turne
knauwen	to gnawe
kijven.	to chyde.
Kaken	The cheekes
kaneel	ſinamon
kele	a throate
ketel	a kettle
Keyſer	an Emperour
Keyſerinne	an Empereſſe
keerſſe	a candle
kam	a combe
kerſſe	cherrye
kercke	a church
kelder	a ſeller
kerf	a ſkore
kelck	a challice
kinne	a chinne
kiecken	a chicken
knape.	a boy.
L.	
Leeren	To learne
loopen	to runne
laten weten	to give to vnderſtand

Dutch.	English.
ligghen	to lye
lymen	to glue
laden	to lade
logeren	to lodge
leyden	to leade
lieghen	to lie, or ſay untruely
lyden	ſuffer
leenen	to lend or borrow
lachen	to laugh
luyden	to ſound
leven	to live
luyſteren	to hearken
leveren	to deliver
laten	to leave
leken	to leake
loven.	to praiſe.
Licht	Light
leelick	vyle or ill favoured
lecker	delicate
leckerheyt	delicatenes
loos	ſubtil
looſheyt	ſubtiltie
lanck	long
Loumaent	Ianuary
luſt	luſt or deſire
leeder	a ladder
laken	wollen cloth
lynwaet	lynnen cloth
lepel	a ſpoone
lavoor	an ewer
leſſe	a leſſon
lammeken.	a little lambe.
M.	
Minnen	To love

maken

Dupts.	Engliſh,
maken	to make
minderen	to diminiſh
mo2wen	to make ſoft
miſdoen	to do amiſſe
mancke gaen	to halt
moeten	to be faine
miſſen	to miſſe
meynen	to meane
meeſteren	to cure
meten	to meaſure
menghen	to mingle
manghelen	to exchange
moghen	to may
mercken	to conſider
malen	to grinde
metſen	to lay brickes
murmureren.	to murmure.
Minnelijck	Lovelie
minnelijckheyt	lovingnes
minne	love
milde	liberal
mildtheyt	liberalitie
middelbaer	a meane
my	mee
mijn	myne
magher	leane
mop man	trim man
mop wijf	trim woman
mo2we	ſoft
minder	leſſe
moede	wearye
moedtheyt	wearynes
Meerte	March
Maendagh	Munday

Dupts.	Engliſh.
maeghſchap	kindred
mal	fooliſh
Mey	Maye
mes	knife
mes-maker	a cutler
metſer	a bricklayer
munte	coyne
munter	a coyner
makelaer	a broker
mantel.	a cloake.
N.	
Naken	To approach
naeyen	to ſewe
naghelen	to naile
noemen	to name
nieſen	to neeſe
nevelen	to miſt
nijpen	to pinch
nooden	to bid to a feaſt
nemen	to take
na noen eten	to eate after noone
nijghen	to make curſie
nat maken	to make wet
neſtelen.	to tye ones pointes.
Nijdigh	Envious
nijdt/nijdigheyt	hate,hatred
nieu	new
nieu maren	new tydinges
neerſtigh	diligent
neerſtigheyt	diligentnes
neder	beneath,or lowe
neen	no
niet	not
naeckt	naked

Dupts.	Engliſh.
niemant	nobody
naem	a name
nachtegael	a nightingale
navel	a navel
nagel	a clove
nagel des hants	nayle of the hand
nacht	night
neſtelinck	a point
naelde.	a needle.

O.

Ontſteken	To kindle
ontbijten	to breake ones faſt
ontſien	to ſtand in awe
ontdoen	to vndoe
ontkleeden	to vncloth
ontnaghelen	to vnnayle
ontbinden	to vnbinde
onthouden	to withhold
ontgorden	to vngird
onterven	to diſherit
onthalſen	to behead
ontſeggben	to denye
onderſoecken	to inquire
ontginnen	to cut vp or carve
ontleenen	to borrow
ontvlieden	to eſcape
onderhouden	to maintaine
onderwijſen	to inſtruct
op-ſtaen	to riſe vp
op-heffen	to lift vp
openbaren	to manifeſt
op-gaen	to go vp
ontbieden	to ſend word or invite
onderdanigh zijn	to be obedient

Dutch.	English.
open doen	to open
ontfanghen	to receive
onderſtellen	to ſet vnder
overgeven of ſpouwen	to vomit or ſpew
overgheven	to deliver over
ontbinden	to vnbind
ontloopen	to runne a way
omgaen	to go about
overgaen	to go over
voorboren	to eareboare
voordeelen	to jugde
omringhen	to incompaſſe
over-blyven	to remaine over
over-dencken	to ponder
ontſtelen	to ſteale from
ontdecken	to vncover
ontlaſten	to diſcharge
voorloghen	to warre
onderwinden	to entrepriſe
ootmoedigen	to humble
ontmoeten.	to meet with one.
P.	
Paepen	To content
plucken	to plucke
peynſen	to thinke
packen	to packe
preken	to preach
prysen	to praiſe
printen	to print
piſſen	to piſſe
proeven	to proove or try
pronuncieren	to pronounce
planten	to plant
pleghen	to accuſtome

Dutch.	English.
plaghen	to plague
pynighen	to racke or torment
preſenteren	to preſent or proffer
preſerveren	to preſerve
pauſeren	to pauſe
prancken	to be demure
plaveyen	to pave
prospereren	to proſper.
Platteel	Platter
puer	pure or cleane
Paus	the Pope
Paesschen	Eaſter
paer	a paire
peerdt	a horſe
pampier	paper
perckement	parchment
paſteye	a paſtye or pie
pack.	a packe.
Q.	
Quyten	To acquit
quellen	to vex
quetſen.	to hurt, or wound.
Quaet	Evill
quaetheyt	evilnes
qualijck	ſcarcely
quartier	a quarter
quackel	a quaile
quareel	a quarel or fray
quaertſpel	playing cardes
quitantie	a quittance
quickſilver.	quickſilver.
R.	
Ryden	To ryde
raden	to counſel

Dupts.	English;
rechten	to make right
reynighen	to make clean
reyſen	to journey
roepen	to rowe
rapen	to gather
reghenen	to rayne
rekenen	to reckon
riecken	to ſmell
rotten	to rot
regneren	to raigne
regeeren	to rule
ruſten	to reſt
root worden	to become red
roeren	to ſtirre
rooven	to rove or robbe
roepen	to call
rammelen.	to romple.
Reyn	Cleane
reynigheyt	cleanlynes
reynelijck	cleanlie
rijck	rich
rijckdom	riches
rijckelijck	richlie
ras.	haſtelie.
S.	
Slapen	To ſleepe
ſitten	to ſit
ſtelen	to ſteale
ſtooten	to thruſt or kick
ſmijten	to ſmite
ſtraffen	to correct or rebuke
ſcheeren	to ſheere or ſhave
ſpouwen	to ſpew or vomit
ſoecken	to ſeeke

Dupts.	Engliſh.
ſnoenens eten	to dyne
ſavonts	to ſup
ſchꝛÿven	to write
ſtoꝛten	to ſpill
ſtoppen	to ſtop
ſchupmen	to ſkum
ſparen	to ſpare
ſchuldigh zÿn	to owe
ſchÿnen	to ſhyne
ſchimmelen	to mould
ſegghen	to ſay
ſpellen	to ſpel
ſieden	to ſeeth
ſinghen	to ſing
ſmeecken	to flatter
ſoꝛghe hebben	to have care
ſnupten	to ſnuffe a candle
ſwellen	to ſwell
ſchouwen	to avoyde
ſtampen	to ſtamp
ſepnden	to ſend
ſalven	to ſalve
ſtofferen	to ſtuffe, or garniſh
ſmeden	to forge as ſmithes do
ſlaen	to ſtrike
ſmelten	to melt
ſpinnen	to ſpin
ſmaken	to taſt
ſuchten	to ſigh
ſuppen	to ſuppe
ſchamen	to ſhame
ſpelen	to play
ſweeren	to ſweare
ſteken / of tournoyen	to juſt or tilt

Duyts.	Engliſh.
ſterven	to dye
ſpyten	to cleave
ſpieghelen	to looke in a glaſſe
ſwemmen	to ſwimme
ſchicken	to ſet in order
ſuyveren	to purge
ſchellen	to peele
ſchilderen	to paint
ſtincken	to ſtinke
ſcheppen	to lade vp
ſouten	to ſalt
ſpringhen	to leape
ſaepen	to ſowe corne
ſincken	to ſinke
ſluyten	to ſhut
ſaghen	to ſawe
ſeghelen	to ſeale
ſnyden	to cut
ſpreken	to ſpeake
ſchieten	to ſhoote
ſtruyckelen	to ſtagger
ſwyghen	to keepe ſilence
ſpannen	to ſcretch-out
ſmetten	to defile
ſleppen	to traile after
ſchencken	to fill
ſien	to ſee
ſuyghen	to ſuck
ſondighen	to ſinne
ſmeeren/ſmouten	to annoynt
ſcheuren	to tare or rent
ſcheuren.	to ſcowre.
Soet	Sweet
ſoetheyt	ſweetnes

Dutch.	English
ſoetelijck	ſweetlie
ſant	ſand
ſwaer	heavy
ſwaerheyt	heavines
ſwaerlijck	heavilie
ſchoon	fayre
ſchoonheyt	fayrnes
ſchoonlijck	fayrlie
ſieck	ſick
ſieckte	ſicknes
ſchorft	ſcabbed
ſnottigh	ſnotty
ſtom	dumbe
ſot	foole
ſotternije	fooliſhnes
ſottelijck	fooliſhlie
ſtout	ſtout or bold
ſtoutheyt	ſtoutnes
ſtoutelijck	ſtoutlie
ſwaermoedigh	ſad or heavie
ſwaerlijck	heavilie
ſmal	narrowe
ſmallijck	narrowlie
ſelve	ſelf
ſommighe	ſome
ſomtijts	ſomtimes
ſcherp	ſharpe
ſtijck	myre
ſtijflijck	ſtiflie
ſonder u	without you
ſint giſter	ſince yeſterday
ſuyver	cleane
ſiet hier	looke here
ſiet daer	looke there
Saterdagh	Saterday

Dupts.	Engliſh,
ſchalck	craftie
ſlap	weake
Sondagh	Sunday
ſorghe	care
ſorghvuldigh	carefull
Spporchelle	Februarye
ſelden	ſeldome
ſtof	duſt
ſterck	ſtrong
ſterckhept	ſtrength
ſwert	black
ſuer	ſower
ſyn	his
ſy	they
ſanghher	a finger
ſchoutet	a baylie
ſchepen	a Alderman
ſchrynwercker	a joyner
ſloot-maker	a lockmaker
ſmit	a ſmith
ſchryver	a writer
ſchipper	a ſhipper
ſpenne of banck	a buttery, or bench
ſale	a hall
ſtal	a ſtable
ſpit	a ſpit, or broach
ſchuppe	a ſhovell
ſpinrock	a diſtaffe
ſpille	a ſpindle
ſtrate	a ſtreete
ſchriftoris	a ſtandiſh
ſulcker	ſuch
ſtroo	ſtrawe
ſpijſe	meate
ſchouwer	a ſhoulder

Dutch.	English.
ſchenckel	a ſhonke
ſtuck	a peece
ſchaep	a ſheepe
ſimme	an ape
ſlanghe	an adder
ſlecke	a ſnayle
ſteur	ſtourgeon
ſalm	ſalmon
ſnoeck	a pyke
ſperwer	a ſparowe hawke
ſwaen	a ſwanne
ſwaluwe	a ſwallowe
ſchee	a ſheath
ſchip	a ſhip
ſout	ſalt
ſafferaen	ſaffron
ſuppen	a caudel or ſupping
ſuycker	ſuger
ſteckel-bezpen	gooſe beryes
ſneeu	ſnowe
ſonne	the ſunne
ſocken	ſockes
ſlaep-laken	ſheetes
ſchotel	a diſh
ſout-vat	a ſaltſeller
ſervette	a table napkin
ſteen	a ſtone
ſtoel	a ſtoole
ſpieghel	a glaſſe
ſchoen	ſhoes
ſchoꝛſ-haeck	a tach hooke
ſnupter	a ſnuffer
ſaedt	ſeed
ſack	a ſacke
ſalaet	a ſallet

Duytsch.	English.
ſchuere	a barne
ſchyaghe	a treſt
ſchole	a ſchoole
ſchupun	a ſkumme
ſchip-man	a ſhipman
ſchoen-maker	a ſhoomaker
ſonde	ſinne
ſpel	playe
ſpeelman	a player
ſtemme	a voyce
ſtadt	a citie, or towne
ſtede	a place
ſtanck	a ſtincke
ſteegher	a ſtayre
ſtock	a ſtaffe
ſtelte	a ſtilt
ſteert	a tayle
ſtopſel.	a ſtopple.
Trecken	To pull
tellen	to tell
timmeren	to build
tonnen	to tunne
treckenen	to marke
taſten	to feele
trouwen	to marry
trooſten	to comfort
tuyſſchen	to play at dice
toeven	to tarry
te doen	to do
temmen	to tame
tuymelen	to tumble
temteren	to tempt
termineren	to determine, or end
tuygen	to witnes
te niet doen	to bring to nothing

Duytsch.	English.
toebehooren	to appertaine
trooghen	to draw out
troetelen.	to make much of.
Traegh	Sluggish
traeghept	sluggishnes
te luttel	to little
te veel	to much
te vroegh	to earlie
te spade	to late
tooznigh	angry
tsavonts	in the evening
tsnachts	by night
tsmorghens	in the morning
tsoenens	at noone
terstont	by and by
te gader	together
ter wat sake	for what cause
tot	at
ten waer	if that were not
te Brugghe	at Bridges
te wat ure	at what a clock
tijt	time
te samen	together
teghen	against
tis immers	it is surely
ten is	it is not
te eten	to eate
twee	two
thiene	ten
twaelve	twelve
twintigh	twentie
tachtentigh	eightie
tanden	teeth
teenen	toes
timmerman	a carpenter

Duyts.	English.
tijche	a tyke or bed
tafel	a table
teliore	a trencher
trappe	a ſtayre
toren	a tower
tanghe	tonges
terwe	wheat
torven	turffes
tabbaert	a gowne
tonghe	a tongue
therte	the heart
tichelen	tyles
ten	tynne
tack	a branch
taerte	a tart
termijn	a terme
tam	tame
tenne pot	a tynne pot
tlijf	the bodye
thooft	the head
thaer	the haire
tobbe	a tubbe
tortſe	a torch
trechter	a tunnel
tvel	the ſkinne
typer.	the fyre.
V.	
Weten	To knowe
willen	to will
verbeyden	to waite for one
wapenen	to arme
vertroosten	to comfort
voeſteren	to nurſe
verberghen	to hide
verſoeten	to make ſweet
vergaderen	to gather together

Dutch.	English.
voorderen	to further
verſekeren	to aſſure
voeghen	to joyne
weven	to weave
wt-gheven	to give out
verſieren	to imagine
vloecken	to curſe
vanghen	to take, or catch
verwijſen	to condemne
wiſſelen	to change
wetten	to whet
witten	to whyten
verroeren	to remove
wieghen	to rock a cradle
weyden	to paſture
wijen	to hallow
vertooghen	to ſhew
wermen	to warme
vechten	to fight
verkrygghen	to obtaine
vaſten	to faſt
wringhen	to wring
vallen	to fall
woonen	to dwell
vraghen	to demand
weeren	to defend
verderven	to deſtroy
verſteken	to put a ſide
worden	to be
vergulden	to gilt
verteeren	to ſpend
wecken	to waken
verlaten	to forſake
verſmaden	to deſpiſe
vermanen	to exhort

Duyts.	English.
verdoemen	to condemne
verſtaen	to vnderſtand
verblijden	to rejoyce
verbaren	to make a frayd
verkrachten	to force or deflowre
verklaren	to declare
volghen	to follow
vullen	to fill
wijſen	to inſtruct
vervreemden	to be eſtranged
verſuffen	to dote
verworghen	to ſtrangle
weſen	to be
verwonderen	to wonder
wrijven	to rub
voederen	to lyne a garment
verbeuren	to forfeit
wandelen	to walke
verderven	to deſtroy
voeden	to cheriſh
wedden	to wager
winnen	to winne
vriesen	to freeze
worpen	to caſt
vtgaen	to go out
waſſchen	to waſh
verdrincken	to drowne
wercken	to worke
vertoornen	to make angry
wegh doen	to put away
weenen	to weepe
verkondighen	to publiſh
viſſchen	to fiſh
wegh gaen	to go away
vergheven	to forgive

Duyts.	English.
voldoen	to satisfie
vouwen	to fold
voorsien	to foresee
verliesen	to loose
weghen	to weigh
wt-trecken	to pull out
weder ghéven	to give againe
vesten	Moates
verwijten	to upbraid
wederstaen	to resist
wegheren	to denye
versuchten	to sigh
waeck hebben	to be sleepie
vinden	to finde
verschalcken	to deceive
vermoeden	to wax wearie
verwen	to dye colours
verdrieten	to irke, or greeve
verslijten	to weare out
verschricken	to be affraid
visiteren	to visit
waeyen	to blowe
wreken	to revenge
waken	to wake
vlieghen	to flye
verwinnen	to vanquish
vaghen	to sweepe
verdriesen	to be frosen
vergheten	to forget
vreesen.	to feare.
Voordeel	Advantage
vriendt	a freind
vriendelijck	freindlie
vroom	valiant
vroomheyt	valiantnes

Dutch.	English.
wonnelijck	valiantlie
wijs	wise
wijsheyt	wisdom
wijslijck	wiselye
wiere	foure
wierkant	foureſquare
wijve	five
wijfthien	fifteene
wijftigh	fiftie
wenckel	fennel
wlieghnſchap	villanie
van den	of the
wat	what
wien is dat	whoſe is that
wat dinck	what thing
vele	much
vol	full
volkomelijck	perfectlie
wie	who
van waer zijdy	from whence be you
waer toe	whereto
waeromme	wherefore
welck	which
waer mede	where with
wonderlijck	marveilous
wonderlijcken	marveilouſlie
wanckelbaer	changable
wonder	a wonder
wroedt	ſparing, or nigardiſh
wroedtheyt	nigardice
wel	well
wel wroegh	earlie enough
wooz u	before you
wt	out
waer gadv	where go you

Duytsch.	English.
blus	by and by
verre	farre
waer	where
waer af	where of
want	for
voor hoe veel	for how much
winter	the winter
vrolijck	merrye
Woensdagh	Wednsday
Wede-maent	Iune
wit	white
wilde	wild
wy	wee
uwe	your
vuyl	foule
vuylijck.	fithie.
Wijf	A Wife
voor-hooft	a forehead
vingher	a finger
waer	true
voet	a foote
Wedouwe	a widow
waghenaer	a wagon-man
waghen-maker	a wagon-maker
waepen-maker	a weapon-maker
wever	a weaver
vettewarier	a chaundler
verwer	a dyer
waeyer	a fanne
water-meulen	a watermill
windt-meulen	a windmill
voet-banck	a footestoole
wambeys.	a dublet
voester	a nurse
vat	a barrell

Duytsch.	English.
wint	wind
water	water
vleesch	flesh
wolf	wolfe
worm	a worme
vorsch	a frog
vloo	a flea
worsten	sauciges
warmoes	pottage
bladen	a flawne
wijn	wyne
was	wax
wolcken	clowdes
vaghevyer	purgatorie
vyer	a fyre
wijngaert	a vineyard
wilghe	a willow
vader	a father
venster	a wyndow
water-pot	a water-pot
voghel	a birde
visch	a fish
vleesch-huys	a flesh-house
vanghenisse	a prison
vercken	a hogge
weke	a weeke
wolle	wooll
weerdt	an hoste
weerdinne	an hosteſſe
vortele	a roote
winckel	a shop
voet-wegh	a foote-path
voeper	fodder for beasts
vorme	a forme
Vrydach	Fryday

Duyts.	Engliſh.
ure	an howre
vryde	peace
weyde.	paſture.

Hier na volghen de Conjugatien.

De Conjugatie van't woordt/te Hebben.

Indicativus.

Ick hebbe
ghy hebt
hy heeft.
Wy hebben
ghy-lieden ſyedt
ſy hebben.
Ick hadde
ghy hadt
hy hadde.
Wy hadden.
ghy-lieden hadt
ſy hadden.
Ick hebbe gehadt
ghy-lieden hebt gehadt
ſy hebben ghehadt.
Wy hebben gehadt
ghy-lieden hebt gehadt
ſy hebben gehadt.
Ick ſal hebben
ghy ſult hebben
hy ſal hebben.
Wy ſullen hebben
ghy-lieden ſult hebben
ſy ſullen hebben.

Here after followthe Conjugations.

The Conjugations of this verbe, to Have.

Indicative moode.

I have
thou haſt
hee hath.
Wee have
yee have
they have.
I had
thou haddeſt
hee had.
Wee had
yee had
they had.
I have had
thou haſt had
hee hath had.
Wee have had
yee have had
they have had.
I ſhall have
thou ſhalt have
hee ſhall have.
Wee ſhall have
yee ſhall have
they ſhall have.

De

Dutch.

De maniere vã gebiedt

Hebt
laet hem hebben.

Laet ons hebben
hebt ghy-lieden
laet hen hebben.

De maniere vã begeert.

Och of ick hadde
och of ghy haddet
och of hy hadde.

Och of wy hadden
och of ghy-lieden hadt
och of sy-lieden hadden.

Ick soude hebben
ghy soudt hebben
hy soude hebben.

Wy souden hebben
ghy-lieden soudt hebben
sy-lieden souden hebben.

Dat ick mach hebben
dat ghy meught hebben
dat hy mach hebben.

Da wy mogen hebben
dat ghy meught hebben
dat sy mogen hebben.

Indien dat ick hebbe
indien dat ghy hebt
indien dat hy heeft.

Indien dat wy hebben
indien dat ghy-lieden hebt
indien dat sylieden hebben.

Ick hebbe gehadt
ick hadde gehadt
ick sal gehadt hebben.

English.

The imperative moode.

Have thou
let him have.

Let vs have
have yee
let them have.

Optative moode.

Oh that I had
oh that thou haddest
oh that hee had.

Oh that wee had
oh that yee had
oh that they had.

I should have
thou shouldest have
hee should have.

Wee should have
yee should have
thou should have.

That I may have
that thou mayest have
that hee may have.

That wee may have
that yee may have
that they may have.

If that I have
if that thou hast
if that hee hath.

If that wee have
if that yee have
if that they have.

I have had
I had had
I shall have had

God geue

God graunt

ick

Duyts.	English.
ick ſoude gehadt hebben.	I ſhonld have had.
Om te hebben	For to have
te hebben	to have
al hebbende.	all having.
De Conjugatie van het woordt / Zijn.	The Conjugation of this word, to Be.
Ick ben	I am
ghy zijt	thou art
hy is.	hee is
Wy zijn	Wee be
ghy-lieden zijt	yee be
sy-lieden zijn.	they be.
Ick was	I was
ghy waert	thou waſt
hy was.	hee was.
Wy waren	Wee were
ghy-lieden waert	yee were
sy-lieden waren.	they were.
Ick hebbe geweest	I have been
ghy hebt geweest	thou haſt been
hy heeft geweest.	hee hath been.
Wy hebben geweest	Wee have been
ghy-lieden hebt geweest	yee have been
sy-lieden hebben geweest.	they have been.
Ick sal zijn	I ſhall be
ghy sult zijn	thou ſhalt be
hy sal zijn.	hee ſhall be.
Wy sullen zijn	Wee ſhall be
ghy-lieden sult zijn	yee ſhall be
sy sullen zijn.	they ſhall be.
Weest ghy	Be thou
laet hem zijn.	let him be.
Laet ons zijn	Let vs be
weest ghy-lieden	be yee
laet henlieden zijn.	let them be.

Duytsch.	English.
Dat ick zy	God graunt I be
dat ghy zijt	that thou be
dat hy zy.	that hee be.
Dat wy zijn	That wee be
dat ghy-lieden zijt	that yee be
dat sy-lieden zijn.	that they be.
Waer ick	Wold God I were
Waert ghy	thou wereſt
waer hy.	hee were.
Waren wy	Wee were
waert ghy-lieden	yee were
waren sy-lieden.	they were.
Aengesien dat ick ben	Seeing that I am
dat ghy zijt	that thou art
dat hy zy.	that hee is.
Dat wy-lieden zijn	That wee be
dat ghy-lieden zijt	that yee be
dat sy-lieden zijn.	that they be.
Al ben ick	Although I be
al zijt ghy	though thou be
al is hy.	though hee be.
Al zijn wy	Though wee be
al zijt ghy-lieden	though yee be
al zijn sy-lieden.	though they be.
Te zijn	To be
gheweest te hebben	to have ben
zijnde/wesende.	being.

FINIS.